

ESTEETTÖMYYYTTÄ OPISKELIJA- ELÄMÄÄN

Esteettömyysteemaviikko

**Kati Säisä
Sanna Virtanen**

**Opinnäytetyö
Joulukuu 2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Sosiaaliala

Tekijä(t) SÄISÄ, Kati VIRTANEN, Sanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
Työn nimi Esteettömyyttä opiskelijaelämään Esteettömyysteemaviikko	Sivumäärä 44	Julkaisun kieli suomi
Koulutusohjelma Sosiaaliala	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn ohjaaja(t) KOSKIMIES, Helena	Toimeksiantaja(t) -	
Tiivistelmä <p>Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa – hankkeen tavoitteena on korkeakouluasteen ja opiskelun fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen esteettömyyden kehittäminen siten, että jokainen voi olla ominaisuuksistaan riippumatta yhdenvertainen opiskelija muiden opiskelijoiden kanssa. Taustalla on opetusministeriön tekemä selvitys ”Esteetön opiskelu yliopistoissa”. Hanke on käynnistynyt vuonna 2005 ja jatkuu vuoden 2009 loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa käynnistettiin vuonna 2007 hanke, jonka päätavoitteena on luoda esteetön oppimisympäristö ja kehittää ammattikorkeakouluopiskeluun soveltuva pedagogisen esteettömyyden ja ohjauksen malli. Hanke jatkuu vuoden 2008 loppuun.</p> <p>Saavutettavuudella kuvataan, kuinka helposti informaation, järjestelmän, laitteen, ohjelman tai palvelun voi saada käyttöönsä. Se tarkoittaa myös kohteen helppoa lähestyttävyyttä kaikkien ihmisten näkökulmasta sekä ihmisten yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä. Esteettömyys on osa saavutettavuutta. Esteettömyydellä tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteuttamista siten, että jokainen yksilö voi ominaisuuksistaan huolimatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Toimivassa oppimisympäristössä on huomioita fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset sekä pedagogiset tekijät. Opetuksessa huomioidaan erilaiset tuentarpeet, esimerkiksi oppimisvaikeudet, opetusmetodien ja tukitoimien kautta.</p> <p>Opinnäytetyönä järjestettiin Esteettömyyttä opiskelijaelämään - teemaviikko, jonka tavoitteena oli edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta jakamalla tietoa esteettömyyden eri puolista opiskelijoille ja henkilökunnalle. Viikko koostui erilaisista tapahtumista, esimerkiksi vammaisten opiskelijoiden haastatteluista, oppimistyleihin liittyvän tiedon jakamisesta ja simulaatiolasien avulla toteutetusta kokemuksellisesta osuudesta.</p> <p>Tapahtumaviikkoon ei osallistunut runsaasti väkeä. Raportissa pohditaan sitä, onko syy osallistumisen vähyyteen osittain yhteiskunnassamme näkyvästä yksilöllisyyden korostamisesta. Elämme aikakautta, joka korostaa yksilöllistä urapolun rakentamista, eikä silloin välttämättä pysähdytä pohtimaan muiden tuen tarpeita. Opinnäytetyö osana isompaa hanketta oli osaltaan lisäämässä tietoa ja kokemuksia sekä keskustelua esteettömyydestä. Tieto ja kokemukset vaikuttaa asenteisiin ja sitä kautta vähitellen mahdollistuu yhdenvertaisuus oppimisympäristöissä.</p>		
Avainsanat (asiasanat)		

ESOK-hanke, esteettömyys, saavutettavuus, yhdenvertaisuus, syrjintä, tasa-arvo,
oppimisvaikeudet, oppimisympäristö

Muut tiedot

Author(s) SÄISÄ, Kati VIRTANEN, Sanna	Type of Publication Bachelor's Thesis	
	Pages 44	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Accessibility to student's life Theme week of accessibility		
Degree Programme Degree Programme in Social Care		
Tutor(s) KOSKIMIES, Helena		
Assigned by -		
Abstract <p>The ESOK (transl. Inclusive Higher Education) project aims to promote physical, psychological and social accessibility of teaching and learning in Finnish higher education institutions so that everyone has the same rights and access to study regardless of one's characteristics. The project began in 2005 and was influenced by Ministry of Education publication Esteetön opiskelu yliopistoissa (transl. Accessible studying in universities). The project ends in 2009. A project was started in Jyväskylä University of Applied Sciences. The main aims of the project are to create unimpeded learning environment and to develop a framework for pedagogical equality and support network. The project continues until the end of 2008.</p> <p>Availability means how easily one is able to access information, system, device or service. It also means how easily one can reach the object regardless of one's characteristics and also equality of people. Accessibility is part of availability. It means that physical, psychological and social environment is made so that everyone can be equal with others. There is paid attention to physical, psychological, social and pedagogical aspects in functional learning environment. In teaching attention is concentrated to different needs of support, for example learning difficulties, through teaching methods and support.</p> <p>Esteettömyyttä opiskelijaelämään (transl. Accessibility to student's life) theme week was organized as bachelor's thesis. The main purpose of the week was to improve equality of students by giving information about diversity of accessibility to students and personnel. The week consisted of different events for example giving information about methods of learning and giving experiences with simulation glasses.</p> <p>There were no many participants in the theme week. There is considered in the report if the reason, why students didn't participate in the week, is that individuality is emphasized in our society. We are living in an era which emphasizes to build individual career path and that's why one doesn't stop to think about others and their needs. The bachelor's thesis was a part of bigger project and its purpose was to improve information, experiences and discussion considering accessibility. Knowledge and experience influence on attitude. This gradually makes equality of learning environment possible.</p>		

Keywords

ESOK project, accessibility, availability, equality, discrimination, learning difficulties, learning environment

Miscellaneous

SISÄLTÖ

1 YHDENVERTAISET MAHDOLLISUUDET KAIKILLE.....	2
2 ESTEETÖN OPISKELU KORKEA-ASTEEN OPPILAITOKSISSA ”ESOK” - HANKE	4
3 SAAVUTETTAVUUS	5
3.1 Design for all.....	5
3.2 Syrjintä ja yhdenvertaisuus	6
3.3 Inklusio	7
3.4 Esteettömyys	8
4 ESTEETTÖMYYS KORKEAKOULUISSA	9
4.1 Esteettömyyden osa-alueet.....	10
4.2 Toimiva oppimisympäristö	13
5 ERILAISET TUEN TARPEET OPISKELUSSA.....	14
6 ESTEETTÖMYYYTTÄ OPISKELIJAEELÄMÄÄN – TEEMAVIIKKO	17
6.1 Teemaviikon tarkoitus ja tavoitteet	17
6.2 Suunnittelun eteneminen ja aikataulu.....	17
6.3 Teemaviikon toteutus	20
6.4 Teemaviikon toteutumisen arviointi.....	26
7 POHDINTA	30
LÄHTEET	34
LIITTEET.....	37
Liite 1. Esteettömyysinfo-moniste	38
Liite 2. Teemaviikon ohjelma	39
Liite 3. Iskulauseet	40
Liite 4. Esteetön Jyväskylä-päivä.....	41
Liite 5. Kysymykset opiskelijoiden haastatteluun	43
Liite 6. Palautelomake	44
Liite 7. Lait syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden edistämisen taustalla.....	45

1 YHDENVERTAISET MAHDOLLISUUDET KAIKILLE

Vuosi 2007 on Euroopan yhdenvertaisten mahdollisuuksien teemavuosi.

Teemavuoden tavoitteena on lisätä tietoa siitä, millaisia ovat oikeudenmukaisen, yhteisöllisyyttä lisäävän ja kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet tarjoavan yhteiskunnan edut. Ennen kaikkea tavoitteena on oikeudenmukainen yhteiskunta. (Euroopan yhdenvertaisten mahdollisuuksien teemavuosi 2006.) Eduskunnassa on perustettu esteettömyys- ja saavutettavuustyötä käsittelevä työryhmä, jonka tehtävänä oli kartoittaa eduskunnan tilat saavutettavuuden ja esteettömyyden lisäämiseksi sekä tehdä ehdotus koulutuksesta, joka liittyy esteettömyyteen, vammaisten henkilöiden asemaan sekä osallistumismahdollisuuksiin. Esteettömyystyöryhmä sai tehtävänsä valmiiksi elokuussa 2006. (Eduskunnan esteettömyystyöryhmä 2006.)

Esteettömyys ja yhdenvertaisuus ovat aiheita, joihin on alettu kiinnittää enemmän huomiota viime vuosina. Sen kertovat yllä olevat esimerkitkin: aiheita pidetään tärkeinä ja niihin halutaan kiinnittää ihmisten huomio. On tärkeää, että jokaisella olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet esimerkiksi opiskeluun. Yhtä tärkeää on myös se, että tilat ja palvelut ovat esteettömiä ja saavutettavissa.

Opinnäytetyön aihetta miettiessämme meille oli selvää, että haluamme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön. Tapahtuman järjestäminen tai materiaalin valmistaminen tuntui meistä kiinnostavammalta kuin tutkimuksen tekeminen. Otimme yhteyttä huhtikuussa 2007 opettajaamme Helena Koskimieheen, joka esitteli meille Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa ”ESOK” - hanketta ja sen puitteissa tehtävää esteettömyysteemaviikkoa. ESOK - hankkeen tavoitteena on korkeakouluasteen ja opiskelun fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen esteettömyyden kehittäminen siten, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta olla yhdenvertainen opiskelija muiden opiskelijoiden kanssa. Hankkeen rahoittaa opetusministeriö. (ESOK - hankkeen esittely 2007.)

Kiinnostuimme esteettömyysteemaviikon järjestämisestä omassa oppilaitoksessamme, koska saimme suunnitella teemaviikon ja kokeilla samalla omia rajojamme. Kumpikaan meistä ei ollut ennen järjestänyt mitään tapahtumaa, joten teemaviikon järjestäminen tuntui mielenkiintoiselta haasteelta. Esteettömyysasiat olivat tulleet meille jo tutuiksi opinnoissamme. Siksi innostuimme mahdollisuudesta päästä

jakamaan tietoa esteettömyydestä muille opiskelijoille ja oppilaitoksemme henkilökunnalle sekä syventämään omia tietojamme aiheesta.

Pidämme esteettömyysaihetta mielenkiintoisena sen moniulotteisuuden vuoksi.

Esteettömyydessä ei ole kyse vain rakennuksista ja rakentamisesta, vaan siihen liittyy myös psyykinen ja sosiaalinen puoli, jotka tunnetaan huonommin. Teemaviikkomme tärkein tavoite on lisätä opiskelijoiden tasa-arvoisuutta, siten että jokainen voi osallistua opiskeluun ja tapahtumiin sekä käyttää opiskelijapalveluita yhdenvertaisesti. Opinnäytetyömme tarkoituksena on jakaa tietoa saavutettavuuden ja esteettömyyden osa-alueista, antaa kokemuksia ja elämyksiä sekä herättää keskustelua.

2 ESTEETÖN OPISKELU KORKEA-ASTEEN OPPILAITOKSISSA ”ESOK” - HANKE

Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa – hankkeen tavoitteena on korkea-asteen opetuksen ja opiskelun fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen esteettömyyden kehittäminen siten, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta olla yhdenvertainen opiskelija muiden kanssa. Lisäksi tavoitteena on taata yhdenvertaiset mahdollisuudet jokaiselle. Hankkeessa on mukana 10 pilottikorkeakoulua sekä 20 eri järjestöä. Hanke tukee korkeakoulujen esteettömyystyötä tukemalla verkottumista ja yhteistyötä, koulutuksen järjestämisellä, hyvistä käytänteistä tiedottamalla sekä tekemällä suosituksia. (ESOK- hankkeen esittely 2007.)

ESOK- hankkeen taustalla on opetusministeriön tekemä selvitys ”Esteetön opiskelu yliopistoissa” (2005). Siinä todetaan, että esteettömyys koskee sekä opiskelijoita että henkilökuntaa ja etenkin niitä, joilla on jokin vamma, jotka ikääntyvät tai ovat eri kulttuuriryhmästä. ESOK- hanke käynnistyi vuonna 2005, jolloin mukaan kutsuttiin kaikki korkeakoulut sekä keskeiset sidosryhmät. Hanke jatkuu vuoteen 2009 saakka. Jokaisella mukana olevalla korkeakoululla on omat esteettömyys- ja kehittämistavoitteensa ESOK - hankkeen sisällä. (ESOK – hankkeen taustaa 2007.)

Vuonna 2007 käynnistyi Jyväskylän ammattikorkeakoulussa hanke ”ESOK- JAMK”. Hankkeen ylimpänä tavoitteena on kehittää pedagogista ja fyysistä oppimisympäristöä siten, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen ja täydennyskoulutukseen osallistuminen mahdollistuu myös niille opiskelijoille, joilla on erityisiä tuentarpeita opiskelussaan ja niille, jotka ovat eri kieli- ja kulttuuritaustaisia. Tavoitteena on myös kehittää Jyväskylän ammattikorkeakoulun opintojen esteettömyyttä tukevia työkaluja sekä fyysistä ympäristöä, opiskelijoiden ohjausta ja neuvontaa sekä opettajien perehdyttämistä erityispedagogisiin kysymyksiin. Hanke jatkuu vuoden 2008 loppuun. (Mehtäläinen 2006)

3 SAAVUTETTAVUUS

Saavutettavuuden käsitteestä ei ole vielä olemassa vakiintunutta määrittelyä. Käsitteen taustalla on muun muassa ihmisoikeuksiin ja tasa-arvoon, inklusioon, esteettömään kulkuun ja toimintaan, helppokäyttöisyyteen, sosiaalisesti kestäväen kehityksen periaatteeseen ja Design for All käsitteeseen -liittyviä ajatuksia. Saavutettavuus sisältää ajatuksen, että ympäristön ja palveluiden on sovelluttava mahdollisimman hyvin erilaisten ihmisten käyttöön. Täten esteettömyyden voi siis käsittää yhtenä saavutettavuuden osa-alueena: hyvä saavutettavuus on myös esteettömyyttä. (Oppimisen esteet 2007, 6.)

Käsitteenä saavutettavuus on laajempi kuin esteettömyys, sillä se kuvaa sitä, kuinka helposti informaation, järjestelmän, laitteen, ohjelman tai palvelun voi saada käyttöönsä. Saavutettavuus tarkoittaa kohteen helppoa lähestyttävyyttä kaikenlaisten, ei esimerkiksi pelkästään vammaisten, ihmisten näkökulmasta. (Mts. 6.)

Saavutettavuus tarkoittaa myös ihmisten yhdenvertaista kohtelua ja tasa-arvoa. Ketään ei saa asettaa muita huonompaan asemaan syntyperän, iän, sukupuolen, vamman tai muun henkilön ominaisuuteen liittyvän syyn takia. Vähemmistö- ja erityisryhmien kohdalla voi olla välttämätöntä turvautua myönteiseen erityiskohteluun, jotta näiden ryhmien yhdenvertaisuus toteutuu. (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006.)

Saavutettavuus koostuu osa-alueista. Kokonaisvaltaisessa tarkastelussa huomioidaan rakennetun ympäristön esteettömyys, saavutettavuus eri aistien avulla, informaation ja tiedotuksen saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus sekä sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus. Näihin kaikkiin vaikutetaan päätöksenteon ja avoimien asenteiden avulla. (Mitä on saavutettavuus? 2006.)

3.1 Design for all

Tahkokallio (2004) määrittelee Design for All:n eli DfA:n käsitteeksi, jolla tarkoitetaan pyrkimystä suunnitella ympäristöt, tuotteet ja palvelut siten, että ne ovat helppokäyttöisiä, esteettömiä ja houkuttelevia mahdollisimman monimuotoiselle käyttäjäjoukolla. Design for All on lähestymistapa yhteiskunnassa, jonka tavoite on

olla yhdenvertainen yhteiskunta kaikille. DfA toteuttaa kestävän kehityksen tavoitetta ja erityisesti sosiaalisesti kestävän kehityksen tavoitetta.

Kestävän kehityksen perusidea on saavuttaa sellainen elämisen taso, jossa huomioidaan sekä nykyhetken ihmisten tarpeet että tulevien sukupolvien elämisen mahdollisuudet. Sosiaalisesti kestävä kehitys haluaa turvata ihmisten hyvinvoinnin, tasa-arvon ja mahdollisuuden osallistua. Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa, että kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet riittävään ravintoon, turvalliseen asumiseen, työhön ja koulutukseen. (Kestävä kehitys 2004.)

Design for All on eurooppalainen käsite, joka on vakiinnuttanut asemansa viimeisen kymmenen vuoden aikana myös Suomessa. Suomessa DfA- käsite on ollut synonyymina esteettömyydelle tai saavutettavuudelle, joskus sillä tarkoitetaan myös ”suunnittelua kaikille”, joten DfA odottaa vielä tarkoituksenmukaista suomennosta. DfA liittyy käytettävyyteen ja käyttäjäkeskeisyyteen, se korostaa erilaisten tuen tarpeiden kanssa elävien käyttäjien mukaan ottamista tuotesuunnitteluun. (Mitä Design for All on? 2006.)

3.2 Syrjintä ja yhdenvertaisuus

Syrjimättömyydestä säädetään lailla. Syrjintä voi olla välitöntä, välillistä, häirintää tai ohjeita sekä käskyjä. Välitön syrjintä tarkoittaa sitä, että jotakuta kohdellaan avoimesti huonommin kuin jotakuta muuta kohdeltaisiin samassa tilanteessa, esimerkiksi ihminen ei saa palvelua ravintolassa etnisen taustansa vuoksi. Välillisellä syrjinnällä puolestaan tarkoitetaan, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden ilman, että toiminnalle on hyväksyttävää syytä. Välillistä syrjintää on esimerkiksi se, jos työhönotossa edellytetään täydellistä suomen kielen hallintaa, vaikkei kielen täydellisellä osaamisella ole merkitystä työn kannalta. Häirinnällä tarkoitetaan henkilön tai ihmisryhmän arvon tai koskemattomuuden loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. (L 20.1.2004/21; Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys – käsitteitä ja määritteitä 2005.)

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan, että ihmisille mahdollistetaan tasa-arvoiset lähtökohdat päästä opiskelemaan, työelämään sekä saada erilaisia palveluja. Tämä ei kuitenkaan tarkoita toisen asettamista parempaan asemaan, vaan sen tarkoituksena on taata kaikille ihmisille samat mahdollisuudet huolimatta heidän kansalaisuudestaan, etnisestä taustasta, vammasta, iästä tai sukupuolesta. Yksinkertaistettuna yhdenvertaisuus on erilaisuuden hyväksymistä ja toisen ihmisen kunnioittamista. (Mikä on yhdenvertaisuus? 2005.)

Suomen perustuslain perusoikeuksissa (11.6.1999/731) todetaan, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää syytä syrjiä sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslaissa (20.1.2004/21) todetaan, että koulutuksen järjestäjän tai työnteettäjän on tarvittaessa ryhdyttävä kohtuullisiin toimiin vammaisen henkilön koulutukseen tai työhön pääsemiseksi, työssä selviämiseksi tai työuralla eteenpäin pääsemisessä. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävissä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380) takaa tulkkipalvelujen järjestämisen opintoihin siinä laajuudessa kuin henkilö välttämättä tarvitsee opinnoissa selviytyäkseen. Syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden edistämisen taustalla on vahva lainsäädäntö, esimerkiksi laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta ja rikoslaki (Ks. liite 7).

3.3 Inklusio

Inklusion perusajatuksena on, että kaikki voivat oppia, vaikka jokainen on erilainen. Perusajatuksena on myös, että kaikki ovat yhteisön jäseniä ja jokaisella on tärkeä rooli siinä. Inklusion tavoitteena on ihmisoikeuksien edistäminen, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo, myönteisten asenteiden ja sosiaalisen kanssakäymisen edistäminen sekä yhteisöjen taitojen ja kykyjen kehittäminen siten, että sen jäsenet kasvavat yhteisön aktiivisiksi jäseniksi. (Väyrynen 2001, 19.)

Väyrynen (2001, 18) toteaa, että inklusio laajassa merkityksessä tarkastelee opiskelijan ja hänen ympäristönsä vuorovaikutuksen näkökulmasta sitä, miten oppimisen ja osallistumisen esteitä voidaan poistaa tai vähentää. Nämä esteet voivat liittyä esimerkiksi opiskelijan taustaan tai alkuperään, sukupuoleen, sosiaaliseen asemaan, taloudelliseen tilanteeseen, vammaisuuteen, uskontoon, kieleen ja

oppimisvaikeuteen. Esteet voivat olla myös koulujärjestelmän tai koulun sisällä, esimerkiksi opetusmetodeissa tai opetussisällöissä. Inklusio on pohjimmiltaan opetuksen tavoitteiden, sisällön ja menetelmien tarkastelemista ja muokkaamista siten, että opetus on joustavaa ja ottaa huomioon kaikki opiskelijat.

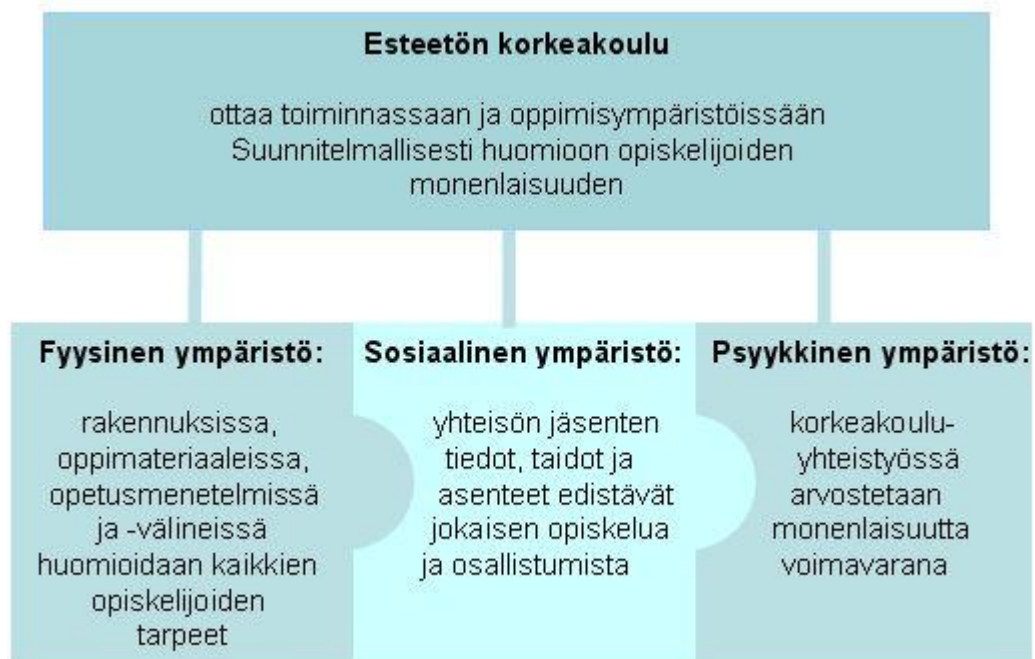
Inklusioon liittyy myös keskeisesti osallistumisen käsite. Tässä näkökulmassa korostuu opiskelijan kokemus koulusta ja koulussa oppimisesta: Miten hän osallistuu oppimisprosessiin? Onko hänelle mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten hän opiskelee? Käytetäänkö hänen omia tietojaan ja taitojaan tehokkaasti hyödyksi? Osallistuminen on myös opiskelijan ja henkilökunnan subjektiivinen kokemus siitä, että he ovat osa kouluyhteisöä, jossa he ovat tärkeitä. (Värynen 2001, 20.)

3.4 Esteettömyys

Laaksosen (2005, 12) mukaan esteettömyydellä tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteuttamista siten, että jokainen yksilö voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti toisten kanssa. Esteettömyys onkin laaja kokonaisuus, joka tarkoittaa kaikkien yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi työntekoon, opiskeluun, harrastuksiin ja kulttuuriin. Se merkitsee myös palveluiden saavutettavuutta ja tiedon ymmärrettävyyttä sekä mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksen tekoon. (Mitä on esteettömyys? 2006.)

Esteettömyys on välttämätöntä monille ihmisryhmille, mutta se auttaa myös kaikkia tilojen tai palvelujen käyttäjiä. Rakennusvaiheessa esteettömyys ei yleensä maksa ”esteellistä” enempää, mutta se vaatii huolellista suunnittelua ja suunnitelman toteuttamista. Pitkällä aikavälillä esteettömyys tulee myös edullisemmaksi, koska tilojen toimivuus vähentää muutostarvetta. Esteettömäksi suunniteltu ympäristö on myös turvallinen: se vähentää tapaturmia tai ehkäisee syrjäytymistä. (Esteetön ympäristö - kaikkien etu 2006.)

4 ESTEETTÖMYYS KORKEAKOULUISSA

KUVIO 1. Esteettömyyden osa-alueet. (ESOK-hankkeen esittely 2007.)

Esteetön opiskelu korkeakouluissa jakautuu kuviossa 1 esitettyihin osa-alueisiin. Jotta opiskelu on esteetöntä, opiskelijoiden lähtökohdat on tunnettava hyvin ja opetuksen tarjoajan ja opiskelijan välillä on oltava yhtenäinen käsitys siitä, millaisia toimintoja opetuksen järjestelyissä on otettava huomioon. Oppilaitoksissa esteettömyys olisi nähtävä organisaation toimintatapana, jolla tuetaan erilaisilla opiskelijoiden yhdenvertaisuutta erilaisin toimenpitein. (Esteetön opiskelu 2007.) Laaksonen (2005, 13) toteaa, että opetuksen ja opiskelun järjestelyt ja käytännöt liittyvät esteettömyyteen olennaisesti. Opetustilanteissa opettajien on kiinnitettävä huomiota opetusmetodien lisäksi omaan toimintaansa ja siihen, kuinka he huomioivat esimerkiksi vammaisen opiskelijan ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarpeet.

Vammaisuuden sosiaalisen mallin mukaan yhteiskunta luo itse vammaisuutta kielteisten asenteiden, ennakkoluulojen ja ennen kaikkea sen kautta, että lähtökohdaksi asetetaan normaalin henkilön lähtökohta. Jos ihmisellä on lääketieteellinen rajoite, esimerkiksi hänen jalkansa ovat halvaantuneet, jolloin hän istuu pyörätuolissa, se ei sellaisenaan sosiaalisen mallin mukaan aiheuta

vammaisuutta. Jos tämä henkilö esimerkiksi haluaa sisään koulurakennukseen, muttei portaiden takia pääse, sosiaalisen mallin mukaan ratkaisevaa ei ole se, että henkilö on pyörätuolissa. Ratkaisevaa on se, että sisäänkäynnistä on tehty esteellinen. Samoin mallia voi soveltaa siten, että erilaisista oppimistavoista ympäristö tekee helposti esteen, koska otetaan huomioon vain yksi ja tavallisin tapa oppia. (Gijzen 2005, 5.)

4.1 Esteettömyyden osa-alueet

Fyysinen esteettömyys

Lahtosen ja Viljasen (2003) mukaan fyysinen esteettömyys tarkoittaa sitä, että erilaiset tilat ja palvelut ovat kaikkien saavutettavissa riippumatta henkilön kyvystä liikkua ja hänen käyttämistään apuvälineistä. Esteettömäksi suunniteltu rakennus tai ympäristö huomioi erilaiset ihmiset ja heidän tuentarpeensa – ei pelkästään liikuntavammaisen. Kapeat ja raskaat ovet, ahtaat tilat ja kulkuväylät, hissien puuttuminen tai niiden liian pieni koko aiheuttavat hankaluuksia joissakin tilanteissa kenelle tahansa. Portaat tai liian jyrkkä luiska kulkuväylällä, samoin kuin korkea kynnys, estävät liikkumisen pyörätuolilla tai lasten vaunujen kanssa. Törmäys-, putoamis- tai kompastumisvaaran aiheuttavat yksityiskohdat ovat vaarallisia kaikille, mutta erityisesti näkö- tai liikkumisvammaisille henkilöille. (Mitä on esteettömyys? 2006.)

Opiskelumateriaalin saavutettavuus voi olla ongelma näkövammaiselle.

Tutkintovaatimukseen kuuluvat materiaalit tuotetaan soveltuvaan muotoon, mutta tämä on aikaa vievää. Tutkintovaatimuksen ulkopuolelle jäävän materiaalin saatavuus onkin jo ongelmallista. Sähköinen materiaali onkin hyvä ratkaisu tähän, jos vain materiaali on saavutettavissa. Tämä tarkoittaa sitä, että atk-laitteiden on oltava yhteensopivia atk-ohjelman kanssa. (Kokko 2003.)

Myös opetusjärjestelyt kuuluvat olennaisesti fyysiseen esteettömyyteen. Tiloissa täytyisi ottaa huomioon sekä kuulo- ja näkövammaiset opiskelijat. Tilan täytyisi olla kaikumaton ja hyvin valaistu. Luennoitsijan täytyisi pystyä huomioimaan opiskelija, joka ei pysty seuraamaan kalvoja, sekä puhumaan kuuluvasti ja selkeästi. Opiskelijalle voidaan jakaa luentorunko etukäteen ja muistiinpanot luentojen jälkeen, sillä ne auttavat opiskelijoita keskittymään luennon seuraamiseen, eikä heidän tarvitse tehdä

samaan aikaan muistiinpanoja. (Kokko 2003; Huonokuuloinen opiskelija peruskoulun jälkeisissä opinnoissa 2005.)

Psyykinen esteettömyys

Psyykkisesti esteetön ympäristö toteutuu, kun korkeakouluyhteisössä arvostetaan monenlaisuutta voimavarana (ESOK- hankkeen esittely 2007). Nordlundin (2005) mukaan psyykkiset esteet liittyvät opiskelijan oppimiseen ja aiempaan osaamiseen ja opiskelutaitoihin. Se, että opiskelu etenee sujuvasti, edellyttää opiskelijalta monenlaisia opiskelu- ja oppimistaitoja, joita ovat esimerkiksi opintojen ja ajankäytön suunnittelu, tiedon hankkimiseen liittyvät taidot, akateeminen lukutaito, kirjoittamisprosessiin liittyvät taidot ja yhteistyötaidot (Opiskelutaidot 2007).

Yksilön psyykkisiä toimintoja ovat tunteet, motiivit, havaitseminen, muisti, oppiminen, ajattelu ja kieli. Kognitiiviset eli tiedonkäsittelyyn liittyvät toiminnot ovat kiinteästi vuorovaikutuksessa emotionaalisiin toimintoihin; tieto muuttaa usein tunnetta ja tunne voi värittää tietoa. (Vilkko-Riihelä 2003, 26 – 27.) Ongelmat näillä alueilla esiintyvät yleensä psyykkisinä häiriöinä ja oppimisvaikeuksina, jolloin vaikeus voi olla esimerkiksi kielessä tai hahmotuksessa (Mts. 583; Lehtinen 2007, 83).

Opiskelija käyttää kohtaamissaan opiskelutilanteissa erilaisia opiskelutaitoja, strategioita sekä ongelmanratkaisumenetelmiä. Niiden käyttö voi olla automatisoitunut ja ne jäävät oppilaalta itseltään usein huomaamatta, koska ne tiedostetaan yleensä vasta kun opiskelussa syntyy jokin ongelma. Huonot opiskelutaidot ovat kaavamaisia ja teettävät opiskelijalla turhaa työtä. Opiskelija voi esimerkiksi kopioida mekaanisesti kokonaisia kappaleita, vaikka ydinsanojen tai – lauseiden poimiminen riittäisi. Opiskelutaitoja voidaan opettaa ja kehittää, jolloin oppimistulokset paranevat. (Viita-Leskelä 2004.)

Ohjaus on ammattikorkeakoulupedagogiikan keskeinen osa-alue. Siihen panostetaan muun muassa opintojen viivästymisen ja keskeyttämisen ehkäisemiseksi sekä opiskelijoiden ammatillisen osaamisen edistämiseksi jo opiskeluaikana. Opiskelijalle ja ohjaajalle syntyy vuorovaikutussuhde, joka kestää koko opiskelun ajan. Tämä vaatii ohjaajalta usein myös erilaisuuden kohtaamista. Erilaisuuteen suhtautumisesta voidaan tarkastella kolmelta eri tasolta: älyn ja tiedon tasolta, tunteiden ja asenteiden tasolta sekä yhteistyön tasolta. Esimerkiksi ohjaaja voi tulkita erilaiset tavat oppia negatiivisesti, jolloin erilaisuus nähdään poikkeavuutena. Tämä voi aiheuttaa ongelmia ohjaajan ja opiskelijan vuorovaikutussuhteessa ja täten myös esteitä opiskeluun. (Isokorpi 2003, 111 – 115.)

Sosiaalinen esteettömyys

Puhuttaessa sosiaalisesti esteettömästä ympäristöstä tarkoitetaan yhteisön jäsenten tietoja, taitoja ja asenteita, jotka edistävät yksilön opiskelua ja osallistumista (Jyväskylän yliopisto 2007). Nordlund (2005) toteaa, että opiskelijan tausta sekä ryhmässä ja yhteisössä toimiminen lukeutuvat sosiaalisiksi esteiksi. Esimerkiksi opiskelijan kulttuurisesta taustasta johtuvat kieliongelmat, ujous tai huonot vuorovaikutustaidot voivat olla sosiaalisia esteitä. Jokaista opiskelijaa voi vaivata ulkopuolisuuden tunne, mutta esimerkiksi vammaisella opiskelijalla on yleensä vammansa tai sairautensa takia normaalia suurempi riski tuntea itsensä erilaiseksi (Helsingin yliopiston esteettömyysuhankeen raportti ja suositukset 2006, 10).

Sosiaalinen verkosto, kaikki opiskelutilanteessa olevat ihmiset ja heidän välissään tapahtuva vuorovaikutus muodostavat sosiaalisen oppimisympäristön ja vaikuttavat sen miellyttävyyteen eri tavoin. Esimerkiksi luokkayhteisössä ja jopa eri ryhmissä yhteisön sisällä toimitaan sosiaalisen hierarkian mukaisesti ja se voi vaikuttaa oppimiseen joko hidastavana tai edistävänä tekijänä. Sosiaalisesti esteettömässä oppimisympäristössä tunneilmastolla on keskeinen sija. Kun tunneilmasto on salliva, se edistää oppimista ja antaa tilaa erilaisille oppijoille ja opiskelutyyleille. (Sosiaalinen oppimisympäristö 2004.)

4.2 Toimiva oppimisympäristö

Opiskelu ympäristö koostuu fyysisistä, psyykkisistä, sosiaalisista ja pedagogisista rakenteista. Fyysisiä tekijöitä ovat rakennettu ja luonnon ympäristö sekä opetustilat ja –välineet. Psykkisiin tekijöihin kuuluvat asennoituminen ja ilmapiiri. Sosiaalisia tekijöitä ovat ihmissuhteet ja vuorovaikutus sekä koulun toimintakulttuuri. Pedagogiset tekijät ovat ihmis- ja oppimiskäsityksen konkretisoituminen sekä opettajan pedagogisen ajattelun ilmeneminen ja näkyminen työmenetelmien kautta. Hyvä opiskelu ympäristö huomioi erilaiset oppijat ja oppimistavat, innostaa ja kannustaa oppimiseen sekä tarjoaa haasteita kasvulle ja kehittymiselle. Se on turvallinen ja ilmapiiriltään ystävällinen sekä edistää opiskelijan osallisuutta ja hyvinvointia. (Nuikkinen 2005, 14.)

Opiskeluympäristö luo raamit koulutukselle, ja se vaikuttaa myös oppimisen tapoihin ja tulokseen. Kuitenkin oppimista parhaiten edistävä kouluympäristö ja ilmapiiri edistävät myös mielenterveyttä. (Nuikkinen 2005, 14.) Perinteisen opiskeluympäristön rinnalle on noussut korkeakouluissa verkkoympäristö sekä työelämäkenttä. Nämä muutokset luovat omat haasteensa sekä opiskelijoille että opettajille, sillä muutokset tapahtuvat oppimistavoissa ja opetusmenetelmissä. (Koli 2003, 153.)

Esteetön oppimisympäristö tarkoittaa sitä, että kaikki pääsevät oppimisympäristöön, esimerkiksi oppilaitokseen tai harjoittelupaikkaan, voivat käyttää sen tiloja ja osallistua siellä järjestettävään toimintaan. Esteettömyys helpottaa kaikkia, mutta erityisen tärkeää se on henkilöille, jotka käyttävät erilaisia liikkumisen apuvälineitä. (Nevala 2006, 107.) Sarajärven (2003, 171) mukaan oppimisympäristön turvallisen ja sallivan ilmapiirin on todettu vaikuttavan positiivisesti oppimiseen ja edistävän syvällistä oppimista.

5 ERILAISET TUEN TARPEET OPISKELUSSA

Kenellä tahansa voi olla erilaisia tuen tarpeita opiskelussa, niitä voi olla jo siinä vaiheessa, kun aloittaa opintojaan tai niitä voi syntyä opiskelujen aikana esimerkiksi merkittävästi muuttuvan elämäntilanteen vuoksi. Erilaisiksi tuen tarpeiksi lasketaan esimerkiksi fyysiset, psyykkiset tai sosiaalis-kulttuuriset esteet oppimisessa. Fyysiset esteet tarkoittavat esimerkiksi pitkäaikaissairautta tai fyysistä vammaa, psyykkiset esteet lukemisen, kirjoittamisen tai hahmottamisen vaikeuksia, sosiaalis-kulttuuriset esteet voivat liittyä esimerkiksi koulukiusaamiseen tai aiempiin huonoihin oppimiskokemuksiin. Lisäksi muun muassa esiintymisjännitys, motivaatio tai mielenterveyden ongelmat voivat olennaisesti vaikeuttaa oppimista. (Erilainen oppija 2007.)

Kun opiskelijalla on erityisen tuen tarve, häntä autetaan opiskelussa eri tukimuodoin. Tärkeää on tunnistaa erilaiset oppimisen esteet varhaisessa vaiheessa, jotta tukitoimet voitaisiin heti aloittaa. Ensisijainen tavoite on tukea opiskelijaa siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Opiskelija voi saada tuki- tai erityisopetusta muun opetuksen ohessa. (Erityinen tuki 2006.) Kun opiskelua tuetaan, sillä pyritään koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseen eli oppilaalla on oikeus

opiskella oman ikäkautensa ja omien edellytystensä mukaisesti sillä tavoin, että se edistää hänen tervettä kehitystään ja kasvuun. Tällöin täytyy järjestää yksilöllisiä ratkaisuja opetuksessa ja oppimisessa. Tukitoimia voidaan esimerkiksi kohdentaa oppimisen esteiden purkamiseen eli selvittää, mitä esteet ovat, miksi niitä on ja mitä niille voisi tehdä, jotta oppiminen helpottuu ja esteet mahdollisesti jopa poistuvat. (Sarlin 2007.)

Oppimisvaikeudet

Kapea-alaisesti määriteltynä oppimisvaikeudet ovat häiriöitä, jotka näyttäytyvät merkittävänä vaikeuksina kuuntelu-, puhe-, luku-, kirjoitus-, päättely- ja matematiikantaitojen hankkimisessa ja käyttämisessä. Ne ovat yksilöllisiä ja niiden taustalla saattaa olla keskushermoston toimintahäiriö. Tämä määrittely korostaa, etteivät ne ole seurausta kehitysvammaisuudesta, neurologisista sairauksista tai vammoista, vaikka nämäkin saattavat ilmetä oppimisvaikeuksina esimerkiksi motoriikan, kielenkehityksen tai lukemisen alueella. Laajemmassa merkityksessä oppimisvaikeuksiin voidaan laskea kuuluvaksi laaja-alaisempia kehityksen häiriöitä, kuten autismia tai kehitysvammaisuutta. (Ahonen & Aro 2001, 14–15.)

Esimerkkinä lukivaikeus

Lukivaikeudella ja lukihäiriöllä tarkoitetaan lukemisen ja kirjoittamisen häiriötä eli lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen on vaikeaa. Lukivaikeudesta voidaan käyttää myös nimeä dysleksia, jolloin tarkoitetaan aivoperäistä lukemisvaikeutta ja silloin kyse on vaikeasta toimintahäiriöstä. On arvioitu, että eriasteista lukivaikeutta ilmenisi jopa 15 - 20 prosentilla ikäluokasta. Lukivaikeus ilmenee yksilöllisesti eri ihmisillä, lukemisen puolella se voi tarkoittaa muun muassa sitä, että kirjainten tunnistaminen ja oppiminen on hidasta, ne liimautuvat yhteen, tavut ja kirjaimet sekoittuvat tai jäävät pois sekä lukeminen yleisesti on hidasta ja takeltelevaa. Kirjoittamisen puolella vaikeudet voivat ilmetä esimerkiksi siten, että on vaikeaa erottaa lyhyt ja pitkä vokaali, kirjaimia ja tavuja jää pois, kirjoittaminen on hidasta sekä pienet ja isot kirjaimet sekoittuvat ja vaihtavat paikkaa. Lukihäiriöön liittyy lisäksi vaikeuksia muilla alueilla, esimerkiksi työmuistin lyhyys, vaikeus erottaa vasen ja oikea sekä hallita kehoa ja tarkkaavaisuuden ongelmat. (Parkkonen 2003.)

Hintikka (2000, 199) toteaa, että lukihäiriöisen opiskelijan työskentelyä voi helpottaa varsin yksinkertaisillakin keinoilla. Yhtä aikaa muistiinpanojen kirjoittaminen ja

kuunteleminen on vaikeaa, sillä opiskelijan huomio suuntautuu toiseen tai pahimmassa tapauksessa ei kumpaankaan. Ennakkoon annettavat muistiinpanot helpottavat opetuksen seuraamista sekä lyhyt yhteenveto opetetusta asiasta auttaa muistamaan myöhemmin opetuksen pääkohdat. Luennon voi antaa nauhoittaa, jolloin siihen on helppo palata myöhemmin. Koska lukihäiriöisen opiskelijan voi olla vaikeaa kirjoittaa, opiskelijalle pitäisi antaa mahdollisuus suorittaa tentti suullisesti tai ainakin hänellä pitäisi olla riittävästi kirjoittamis- ja vastaamisaikaa. Erilaisten opiskelutekniikoiden opettaminen voi auttaa lukihäiriöistä opiskelijaa löytämään itselleen sopivan tavan oppia.

6 ESTEETTÖMYYYTTÄ OPISKELIJAELÄMÄÄN – TEEMAVIIKKO

6.1 Teemaviikon tarkoitus ja tavoitteet

Teemaviikkomme tärkeimpänä tavoitteena oli edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa siten, että jokaisella opiskelijalla olisi mahdollisuus osallistua opetukseen ja tapahtumiin sekä mahdollisuus käyttää opiskelijapalveluita yhdenvertaisesti muiden opiskelijoiden tavoin. Tavoitteenamme oli herättää keskustelua opiskelun esteettömyydestä ja vaikuttaa asenteisiin. Pyrimme siihen, että ihmiset pysähtyisivät hetkeksi miettimään, kuinka haastavaa esimerkiksi näkövammaisen opiskelijan arki voi olla. Viikkomme tapahtumien tavoitteena oli tarjota eri näkökulmia opiskelun sujuvuuteen ja esteisiin.

Teemaviikkomme tarkoituksena oli jakaa tietoa esteettömyyteen kuuluvista asioista, oppimisvaikeuksista, oppimistyyleistä, antaa kokemuksia sekä saada vammaisten opiskelijoiden ääni kuuluviin. Halusimme, että opiskelijoilla, opettajilla sekä muulla henkilökunnalla olisi mahdollisuus saada tietoa siitä, kuinka he voisivat omalla toiminnallaan mahdollistaa kaikkien opiskelijoiden osallistumisen opetukseen, tapahtumiin sekä yhdenvertaisen mahdollisuuden käyttää opiskelijapalveluita. Yritimme herättää ajatuksia esteettömyydestä siksi, että valmistuneet opiskelijat kiinnittäisivät työpaikallaankin huomiota esteettömyyteen ja saavutettavuuteen, jolloin tietoisuus esteettömyydestä lisääntyisi entisestään.

Omiksi oppimistavoitteiksi asetimme rajojemme kokeilun, onnistuneen viikon järjestämisen ja toteuttamisen sekä aikataulussa pysymisen koko prosessin ajan. Nämä tavoitteet koimme tärkeiksi oman ammatillisen kasvumme kannalta.

6.2 Suunnittelun eteneminen ja aikataulu

Aiheen saimme huhtikuussa 2007 keskusteltuaamme opettajamme Helena Koskimiehen kanssa. Keväällä teimme alustavaa viikon suunnitelmaa ja pohdimme, mitä viikkoomme haluaisimme. Määrittelimme viikon tarkoituksen ja tavoitteet, jotta voisimme rakentaa itse viikon tapahtumat tavoitteiden pohjalta. Keväällä aloitimme

myös opinnäytetyön suunnitelman kirjoittamisen ja jatkoimme sitä kesällä, suunnitelma valmistui elokuussa. Kesällä osallistuimme kahteen Esteetön Jyväskylä - päivän suunnittelukokoukseen, vaikkei päivän suunnittelu sinällään kuulunut meille. Loppukeväästä – alkukesästä varmistui viikkomme ajankohta. Se haluttiin samalle viikolle kuin Esteetön Jyväskylä – päivä.

Elo-syyskuussa 2007 hioimme viikon yksityiskohtia, varmistimme viikollemme tulevien vierailijoiden aikatauluja sekä keräsimme materiaalia viikkoomme, sitä lahjoitti pääasiassa Erilaisten oppijoiden liitto. Liitolta saimme meille tarpeellisen materiaalipaketin sisältäen esitteitä, lehtiä, oppimistyyli vihkosia ja julisteita. Itse teimme esteettömyysinfo-monisteen (Ks. liite 1).

Viikkomme ohjelmaksi suunnittelimme:

Maanantaina 24.9. Infopiste

Teemaviikon ensimmäisenä päivänä kerromme yleistä tietoa esteettömyydestä aulassa olevassa pisteessämme. Tiedotamme muun muassa mitä esteettömyys on, mitä siihen kuuluu ja ketä se koskee sekä infoamme ESOK - hankkeesta. Materiaalina jaamme esitteitä ESOK - hankkeesta sekä monisteita esteettömyydestä. Tämä infopiste on toiminnassa koko viikon materiaaleineen mutta maanantaina olemme myös itse paikalla jakamassa tietoa. Toivomme opiskelijoita, opettajia tai ketä tahansa keskustelemaan ja kyselemään esteettömyydestä.

Infopiste on tärkeä siksi, että voimme yksinkertaisella keinolla kertoa perustietoa esteettömyydestä; sen teoriasta, eri puolista ja siihen liittyvistä käsitteistä, joita olemme työn teoriaosuudessa käsitelleet. Haluamme tehdä pisteestä helposti lähestyttävän, jotta mahdollisimman moni ihminen kävisi katsomassa pistettämme ja sitä kautta tieto leviäisi eteenpäin. Perustiedon jakaminen on tärkeää, jotta halutessaan jokainen voi syventää tietoja aiheesta ja jotta perustermit esteettömyydestä tulevat tunnetuiksi. Uskallamme epäillä, ettei esteettömyysaihe välttämättä ole vielä kaikille kovin tuttu, joten meistä on tärkeää lähteä liikkeelle perustiedon levittämisestä. Keskusteluakin toivomme tapahtuvaksi, koska on mielenkiintoista tietää, mitä ihmiset ajattelevat esteettömyydestä sekä samalla avartaa heidän näkökulmiaan keskustelun kautta.

Tiistai 25.9. Esteetön Jyväskylä-tapahtuma

Olemme mukana Roadshow ”Esteetön Jyväskylä” – tapahtumassa. Tarkoituksenamme on houkuttaa ihmisiä kokeilemaan pyörätuoleja ja simulaatiolaseja kävelykadulla.

Haluamme nimenomaan kävelykadulle järjestämään kokeilua, koska siellä liikkuu paljon ihmisiä ja haluamme myös tarjota ainutkertaisen kokemuksen esimerkiksi pyörätuolin kokeilusta kävelykadun vilinässä. Uskomme, että monikaan ihminen ei ole kokeillut pyörätuolia kävelykadulla, jossa kivetys on vähän epätasaista ja se viettää jompaankumpaan suuntaan sekä samanaikaisesti ihmisiä tulee vastaan ja menee ohi. Kokemus voi olla hyvinkin jännittävä. Simulaatiolasit eivät varmaankaan ole kovin monille tuttuja, joten niiden kokeilu tuo myös uuden elämyksen ja kokemuksen. Yksi viikkomme tavoitteista on tuottaa uusia elämyksiä.

Keskiviikko 26.9. Soten esteettömyys

Tänä päivänä painopisteenä on Soten esteettömyys. Fysioterapeuttiopiskelijat Laura Turunen ja Elina Häkkinen ovat tehneet opinnäytetyönään sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksesta ”Sotesta” esteettömyyskartoituksen, jonka tuloksia he esittelevät. Konkreettisesti fyysistä esteellisyyttä pääsee kokeilemaan elämysradalla, jonka voi suorittaa pyörätuolilla tai simulaatiolaseilla. Elämysrata toimii mahdollisesti yhteistyössä SSO5SE:n opiskelijoiden kanssa. Radan voi kulkea yksin tai ryhmässä mutta tarkoituksena on luoda jonkinlaista mielikuvaa siitä, millaista olisi Soten rakennuksessa opiskelu heikkonäköisenä tai liikuntaesteisenä.

Luultavasti moni tavallinen opiskelija ei tule ajatelleeksi, kuinka hankalia paikkoja koulurakennuksessamme on ajatellen esimerkiksi näkövammaista tai pyörätuolin käyttäjää. Fysioterapeuttiopiskelijat pyysimme esittelemään esteettömyyskartoitusta, koska uskomme, että on kiinnostavaa tietää, millaisia tuloksia he ovat saaneet.

Samoista syistä kuin tiistaipäivän kokeilut haluamme myös Sotella kokeiluttaa opiskelijoilla ja opettajilla pyörätuoleja ja valkoisia keppejä. Kokeileminen on aina elämys, koska yllättäen esimerkiksi pyörätuolilla törmää pieniin asioihin, jotka ovatkin hankalia kuten esimerkiksi kynnykset. Ei ole helppoa yrittää samaan aikaan kynnyksen yli, pitää painavaa ovea auki ja koettaa selviytyä ulos asti. Haluamme antaa kokemuksen siitä, mitä vaikeuksia esimerkiksi pyörätuolin käyttäjät tai

näkövammaiset opiskelijat joutuvat kokemaan jo ihan fyysisissä tiloissa. Ehkä kokeilun jälkeen näkee koulurakennuksemme vähän eri silmin. Kokeilun kautta oppii ymmärtämään, mitä tarkoittaa fyysinen esteettömyys.

Torstai 27.9. Opiskelijoiden näkökulma

Kolmas päivä käsittelee Soten opiskelijoiden omaa näkökulmaa opiskelun esteettömyydestä. Järjestämme niin sanotun kyselytilaisuuden, jossa Soten omat opiskelijat Ruth Oyugi ja Jaana Argillander kertovat opiskelustaan pyörätuolin käyttäjänä ja heikkonäköisenä.

Parhaiten tietoa saa siltä, joka asiat on itse kokenut. Ruth ja Jaana kertovat kokemuksistaan erilaisina opiskelijoina ja antavat samalla ensiarvoisen tärkeää tietoa kaikille. Uskomme, että on kiinnostavaa kuulla heidän kokemuksiaan opiskelusta, koska heillä saattaa olla erilainen näkökulma opiskeluun kuin ihan kävelevällä ja normaalisti näkevällä opiskelijalla. He tuovat tietoa juuri siitä, miten muut opiskelijat, opettajat ja henkilökunta voivat vaikuttaa myönteisesti erilaista tukea tarvitsevan opiskelijan arkeen.

Perjantai 28.9. Oppimistyylitestejä

Viimeisenä päivänä järjestämme luokkatilaan oppimistyylitesti-klinikan, jossa jaamme tietoa oppimistyyleistä sekä erilaisista oppijoista. Luokkaan voi tulla tekemään testejä sekä keskustelemaan erilaisista oppimistyyleistä ynnä muuta. Ensin suunnitelmassa oli perjantaille ulkopuolinen luennoitsija, mutta ajanpuutteen vuoksi se ei mahdollistunut.

Sen lisäksi, että on mielenkiintoista selvittää, minkälainen tyyli itsellä on oppia, testit antavat tietoa siitä, miten opiskelua voi helpottaa. Kun tietää, millainen oppija on ja miten oppii, oppiminen saattaa olla helpompaa, kun itsellä on keinoja opiskella tehokkaammin. Kaikki ihmiset oppivat eri tavalla ja haluamme antaa tietoa, millaisilla eri tavoilla oppiminen voi tapahtua ja miten itse voi vaikuttaa omaan oppimiseensa.

6.3 Teemaviikon toteutus

Teemaviikkomme ohjelma (Ks. liite 2) varmistui viikkoa ennen itse teemaviikkoa. Jaoin ohjelmaa joka puolelle koulurakennustamme sekä veimme sitä myös

naapuritaloihin ja ruokalaan. Tarkoituksenamme oli jakaa ohjelmaa useaan paikkaan, jotta se huomattaisiin ja opiskelijat voisivat osallistua tapahtumiin halutessaan. Teemaviikkoa edeltävillä viikoilla olimme tavanneet keskiviikkona opinnäytetyötään esittelemään tulleet fysioterapeuttiopiskelijat sekä molemmat torstain haastateltavat, koska halusimme etukäteen keskustella heidän kanssaan tapahtuman tarkoituksesta sekä heidän osuudestaan.

24.9. Maanantai, infopiste klo 10–14

Saavuimme koululle ajoissa aamulla rakentamaan infopistettä. Sijointipaikaksi valitsimme ala-aulasta näkyvän paikan, jotta mahdollisimman moni huomaisi sen. Infopiste rakentui kolmiosaisesta sermistä, johon kiinnitimme julisteita, iskulauseita ja viikkomme ohjelmia. Sermin eteen toimme pöydän, johon kokosimme teemoittain esitteitä ja lehtiä ESOK-hankkeesta, oppimishäiriöistä sekä oppimistyyleistä. Levittelimme iskulauseita (Ks. liite 3) ympäri koulurakennusta toivoen niiden herättävän huomiota. Iskulauseiden sijoituspaikoiksi valitsimme muun muassa vessan peilit ja ovet, koska ajattelimme niiden tulevan huomatuiksi näissä kohteissa parhaiten.

Esivalmistelujen jälkeen olimme infopisteellemme tarkoituksenamme informoida ihmisiä esteettömyydestä, herättää keskustelua, jakaa esitteitä ja vastaila mahdollisiin kysymyksiin. Infopisteemme herätti selvästi huomiota mutta kovinkaan moni ei tullut luoksemme. Aamupäivän aikana ihmisiä kävi harvaksen, suurin osa näytti olevan tunneilla. Ihmisten pysähtyessä pisteellemme kerroimme viikostamme ja pöydillä olevista esitteistä sekä jaoimme esitteitä mukaan. Iltapäivällä vilkastui, kenties syynä olivat karkit, jotka panimme esille. Välillä saimme syntymään keskustelua esteettömyydestä. Ihmisiä kävi päivän aikana pisteellämme noin parikymmentä. Esitteet ja muun materiaalin jätimme pisteelle koko viikoksi

25.9. Tiistai, Esteetön Jyväskylä – päivä

ESOK – hankkeen ja DfA – verkoston järjestämä Road show Esteetön Jyväskylä-tapahtumapäivän aikana oli monenlaista tapahtumaa kaupungin keskustassa sekä yliopiston Mattilanniemessä (Ks. liite 4). Kävelykadulla teltoissa toimintaansa ja materiaaliana esittelivät muun muassa Erilaisten oppijoiden liitto, Jyväskylän yliopisto ja ammattikorkeakoulu, Malike, Näkövammaisten liitto sekä Kuurojen liitto. Yliopistolla järjestettiin luento, paneelikeskustelu sekä teemaryhmiä.

Meidän osuutemme päivässä oli esitellä kävelykadulla simulaatiolaseja, joilla voi testata millaisia eri näkökenttiä ihmisillä on, sekä houkuttaa ihmisiä kokeilemaan pyörätuolia. Kyselimme ihmisiltä, kiinnostaako heitä kokeilla laseja tai pyörätuolia ja yritimme herättää keskustelua aiheesta. Ihmiset pysähtyivät jonkin verran luoksemme ja kokeilivat innokkaasti etenkin laseja. Houkuttelu vaati meiltä aika paljon, piti olla äänessä ja puhua ihmiset kokeilemaan. Esillä olo ei ole kummallekaan meille kovin luontaista, joten se oli hyvin väsyttävää välillä. Olimme silti positiivisesti yllättyneitä siitä, kuinka ihmiset lähtivät innokkaasti kokeilemaan laseja ja juttelemaan kaikenlaista.

Pyörätuolien kokeileminen oli huomattavasti vähäisempää, joka saattoi johtua siitä, että lasien kokeileminen oli yksinkertaisempaa eikä herättänyt kovin paljon huomiota. Pyörätuolin kokeileminen olisi vaatinut enemmän, ihmiset olisivat kiinnittäneet siihen enemmän huomiota ja monelle pyörätuolin kokeileminenkin saattaa olla pelottaa. Totesipa yksi ohikulkija pyörätuolin kokeilutarjoukseen näin: ”En halua leikkiä kohtalollani.”

26.9. Keskiviikko, Soten esteettömyys:

Fysioterapeuttiopiskelijoiden esitys klo 10.00–11.45

kokemuksellisuus klo 12.30–14.00

Keskiviikon aiheena oli koulurakennuksemme Soten esteettömyys. Olimme sopineet fysioterapeuttiopiskelijoiden Elina Häkkisen ja Laura Turusen kanssa, että he kertovat opinnäytetyönään tekemästä Jyväskylän ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveystieteiden yksikön esteettömyyskartoituksesta. He kertoivat esteettömyyskartoituksen teoreettisesta taustasta ja kolmen erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan haastattelun tuloksista. Esitys oli todella antoisa ja mielenkiintoinen. Paikalla oli kaksi kuuntelijaa meidän lisäksi.

Iltapäivällä haimme infopisteellemme pyörätuoleja, simulaatiolasit sekä valkoisia keppejä. Halusimme tarjota opiskelijoille kokemuksen siitä, millaista sotella on liikkua esimerkiksi pyörätuolissa. Apuna meillä oli Kaisa Rintasalo ja Katri Heikura SSO5SE- ryhmästä ja Anu Viitanen meidän ryhmästä. Suunnitelmasta muutimme iltapäivän ohjelmaa siten, ettemme tehneetkään mitään tiettyä elämysrataa vaan meistä tuntui tärkeämmältä viedä ihmisiä joihinkin koulurakennuksemme

kohteisiin, jotka voivat osoittautua haastaviksi pyörätuolin käyttäjälle tai näkövammaiselle opiskelijalle. Näitä kohteita olivat ruokala, toisen kerroksen inva-wc ja tietokoneluokka.

Ruokalassa kuljetimme ihmisiä linjastolla, kyselimme, miltä tuntuisi näkövammaisena opiskelijana ottaa ruokaa tai kahvia, näkisikö kahvikoneen nappeja, miten selviytyisi pöytään asti ja niin edespäin siten, että kokemuksesta tulisi mahdollisimman kokonaisvaltainen. Toisen kerroksen invawc:hen halusimme viedä pyörätuolilla ihmisiä siksi, että peili on niin ylhäällä, ettei pyörätuolissa istuessaan näe kasvojaan. Atk-luokka on niin ahdas, että pyörätuolilla siellä on vaikea liikkua.

Joka kohteessa käydessämme kiinnitimme kokeilijoiden huomiota oviin, kynnyksiin ja muutenkin ympäristöön tarkoituksenamme antaa kokemusta siitä, millaista ihan todella on liikkua pyörätuolissa tai esimerkiksi valkoisen kepin kanssa. Jätimme tilaa myös improvisaatiolle, veimme ihmisiä muun muassa heidän luokkiinsa siten, että he kokeilivat löytää luokan esimerkiksi simulaatiolasit päässä.

Houkuttelimme opiskelijoita aulasta kokeilemaan. Osa suostui, osa ei. Yleisimmät kieltäytymisen syyt olivat kiire ja koulutehtävien tekeminen. Ohikulkijoita innostimme myös kokeilemaan, mutta edelleen samoihin syihin vedoten suurin osa opiskelijoista kieltäytyi. Ne opiskelijat, jotka saimme innostettua koettamaan laseja tai pyörätuolia, saivat valita, mitä haluavat kokeilla ja mihin haluavat mennä. Palaute oli äärettömän positiivista, kokemusta pidettiin tärkeänä ja jopa jännittävänä. Noin kymmenkunta opiskelijaa halusi kokeilla.

27.9 Torstai, opiskelijoiden oma näkökulma:

Jaana Argillander klo 10–11,

Ruth Oyugi klo 11–12

Torstaipäivän ohjelmassa oli kaksi haastattelua. Haastattelimme Jaana Argillanderia, joka kertoi kokemuksistaan näkövammaisena opiskelijana sekä Ruth Oyugia, joka kertoi kokemuksiaan opiskelusta pyörätuolin käyttäjänä. Haastattelutilaisuus oli yleisölle avoin ja yleisökin sai esittää kysymyksiä.

Alkuun meillä oli ongelmia tekniikan kanssa. Halusimme kuvata haastattelut mutta jouduimme vaihtamaan kameraa sekä etsimään kasetteja, joten siihen tuhlaantui

ylimääräistä aikaa. Kuvaajana oli Anu Viitanen ryhmästämme. Haastatteluissa toimimme siten, että toinen meistä veti haastattelun pääosin Jaanan kanssa ja toinen Ruthin kanssa. Tukena meillä oli kysymyslista (Ks. liite 5), jonka olimme lähettäneet kummallekin haastateltavalle etukäteen. Kumpikin haastattelu kesti noin 45 minuuttia ja yleisö osallistui myös kiitettävästi. Kummassakin haastattelussa yleisöä oli kahden ihmisen verran.

Haastatteluissa kumpikin haastateltava kuvaili kokemuksiaan opintojen aloittamisesta, mitä haasteita siihen liittyi, miten opinnot sujuivat, tarvitsiko apuvälineitä, millainen oli asenneilmapiiri ja miten harjoittelut sujuivat. Annoimme haastattelun mennä omalla painollaan, kysyimme lisäkysymyksiä, mikäli se oli tarpeen ja keskustelimme myös yleisesti esimerkiksi näkövammaisten asemasta tai pyörätuolin käyttäjän kohtaamista haasteista. Haastattelut sujuivat hyvin, vaikka ehkä jännitimme vähän juurikin kuvaamisen takia.

Jaana Argillander kertoi muun muassa, että tarvitaan aika paljon rohkeutta lähteä opiskelemaan silloin kun on erityisen tuen tarve. Jaanalla oli opiskelussa apuna avustaja, joka saattoi lukea hänelle ääneen ja avustaa paikasta toiseen. Jaana koki, että joskus liikkuminen koulurakennuksessa oli hankalaa kynnysten ja pylväiden takia mutta äkkiä oppi muistamaan niin sanotut hankalat paikat. Hän sanoi myös kokeneensa joskus olevansa eriarvoinen kuin muut opiskelijat, koska esimerkiksi yhteenkään tietokoneeseen ei voitu hankkia ruudunsuurennus tai ruudunlukuohjelmaa, jolloin Jaana oli aina avustajansa tai luokkatoveriensä tuen varassa. Opettajat lähettivät Jaanalle etukäteen muistiinpanot tai antoivat ne suurennettuna.

Ruth Oyugi kertoi, että häntä hiukan jännitti lähteä opiskelemaan, koska hän mietti, miten hän pärjää fyysisellä tasolla ja kohtaako hän asenteellisia esteitä. Hän neuvotteli koulun kanssa siitä, kuinka hän tulee selviytymään. Hän koki, että häntä kohtaan oltiin avuliaita ja luokkatoverit auttoivat häntä paljon. Hän sai myös suorittaa sovelletusti esimerkiksi liikunnan kursseja. Asenneilmapiiri koulussa oli hyvä mutta Ruth sai taistella kaksi ja puoli vuotta sen puolesta, että ruokalaan saataisiin rampit. Ruth kuitenkin koki olleensa samanarvoinen kuin muut opiskelijat.

Kumpikin haastateltavistamme oli sitä mieltä, että vaikka koulurakennuksessa ja ruokalassa oli paljon fyysisiä puutteita, henkilökunnan iloinen ja avulias asenne

paikkasi fyysisiä esteitä. Erityisiä asenneongelmia kumpikaan ei ollut opiskelussaan kohdannut ja kumpikin oli tyytyväisiä siitä, että lähtivät rohkeasti opiskelemaan.

Alun perin tarkoitus oli laittaa kuvatut haastattelut pyörimään ala-aulan televisioon, mutta emme olleet etukäteen selvittäneet, miten se onnistuisi eikä vahtimestarin sijainenkaan meitä osannut auttaa. Kysyimme asiaa taideopettajaltamme ja se kuulosti niin hankalalta, että annoimme nauhat ohjaavalle opettajallemme myöhempää käyttöä varten.

28.9. Perjantai, oppimistyylytestaus

luokka avoinna klo 10–14

Perjantaille olimme varanneet oman luokan oppimistyylytestauksella. Materiaalina meillä oli lukineuvolan pikalukitestejä sekä Erilaisten oppijoiden -liiton tuottamia oppimistyylytestivihkosia. Järjestelimme luokan siten, että testejä olisi helppo tehdä siinä tilanteessa tai ottaa vain vihko mukaan. Luokan seinille laitoimme oppimisvaikeuksista tiedottavia julisteita ja muuta aiheeseen liittyvää materiaalia. Luokan oviin laitoimme infoa siitä, mitä luokassa tapahtuu.

Ruokailun jälkeen siirryimme infopisteellemme, koska luokassa ei käynyt ketään. Infopisteelle opiskelijoita oli helpompi houkutella. Jaoimme vihkosia ja kerroimme oppimistyylyleistä. Saimme testejä hyvin jaettua ja olimme tyytyväisiä paikan vaihdokseen. Koska testejä oli paljon, annoimme niitä ohikulkeville opiskelijoille mukaan reilustikin. Lopuksi veimme jäljelle jääneet testit ja materiaalin opettajanhuoneen opettajien jaettavaksi.

Purimme infopisteemme, siivosimme jälkemme, keräilimme pois viikon ohjelmat ja muut viikkoon liittyneet materiaalit ja asetimme palautelaatikon aulaan paikalleen. Viikkomme päättyi.

6.4 Teemaviikon toteutumisen arviointi

Teemaviikosta keräsimme palautetta, jotta saisimme tietää, mitä opiskelijat ajattelivat tapahtumista ja mitä olisimme heidän mukaansa voineet parantaa. Palautelaatikko ja palautelomakkeet (Ks. liite 6) olivat E-talon ala-aulassa viikon ajan 28.9.07 - 5.10.07. Palautteen antajien kesken arvottiin kaksi leffalippua, jotka lahjoitti ESOK - hanke. Ajattelimme, että saisimme palautetta enemmän, kun meillä olisi arpoa joku palkinto vastanneiden kesken. Palautteeseen vastasi 17 opiskelijaa.

Palautteessa kysyimme, miten teemaviikko vastaajan mielestä näkyi ja olisiko vastaaja kaivannut enemmän näkyvyyttä. Viikon näkyvyys jakoi selvästi mielipiteet: yhdeksän vastaajan mielestä viikko oli tarpeeksi näkyvä ja kuuden vastaajan mielestä näkyvyyttä olisi kaivattu enemmän, parin vastaajan mielestä viikko ei näkynyt ollenkaan. Samantyyllisesti vastattiin kysymykseen ”Oliko tapahtumista tarpeeksi tietoa?”. Neljä vastaajaa ei ollut löytänyt tietoa mistään, loppujen vastaajien mielestä sitä oli riittävästi tai sopivasti.

Suurin osa vastaajat kaipasivat viikolle lisää näkyvyyttä ja innostavampaa toimintaa, sillä kolme vastaajaa oli huomannut vain aulan infopisteen. Iskulauseet oli huomattu hyvin, mutta pari vastaajaa oli huomannut vain ne. Tapahtumista olisi kaivattu lisää tietoa, ja yksi ehdottikin eri opiskelijaryhmille omaa tempausta. Neljä vastaajista ei pystynyt osallistumaan kiireen vuoksi, mutta ne, jotka olivat osallistuneen viikon tapahtumiin, olivat tyytyväisiä kokemaansa. Esteettömyysaihetta pidettiin tärkeänä ja merkittävänä.

Osallistujamäärä viikkomme tapahtumiin oli vähäinen. Myös palautteissa tuli ilmi se, että viikosta olisi pitänyt tiedottaa paremmin kuin mitä olimme tehneet. Markkinoimme viikkoa vain jakamalla viikon ohjelmaa eri paikkoihin koulurakennuksessamme. Yritimme huomioida kaikki tärkeät paikat, kuten ilmoitustaulut, ovet ja pylväät. Opiskelijajärjestön JAMKO:n tiedotussähköpostissa oli tietoa viikostamme, mutta tiedotussähköpostia eivät välttämättä lue kaikki opiskelijat. Infopisteesimme teimme mahdollisimman näkyväksi ja myös sieltä sai viikon ohjelman. Viikon aikana laitoimme tulevista tapahtumista lisää tietoa esimerkiksi päärakennusten oviin.

Näin jälkikäteen ajatellen olisimme voineet lähettää viikon ohjelman sähköpostin välityksellä vielä erikseen kaikille opiskelijoille ja antaa opettajille ohjelmia mukaan, jotta he olisivat voineet jakaa niitä oppilailleen ja siten jokainen olisi saanut oman ohjelmansa. Olisimme voineet tehdä myös opettajien kanssa lisää yhteistyötä tiedottamalla heitäkin paremmin ja sopimalla, että he olisivat voineet tuoda omia opiskelijaryhmiään viikon tapahtumiin. Ohjelmat itsessään eivät selvästikään herättäneet tarpeeksi mielenkiintoa kaikissa, jotta niitä olisi luettu riittävästi. Ohjelmissa olisi voinut olla myös kuva tai jotain värikästä herättämässä ihmisten huomiota.

Emme silti täysin ymmärrä niitä vastaajia, jotka eivät huomanneet viikkoa mitenkään, koska ohjelmia oli runsaasti joka puolella ja tapahtumista tuli lisäinfoa viikon aikana oviin ja ikkunoihin. Lisäksi infopisteemme oli hyvin näkyvä, mutta jos ei kulkenut ala-aulan kautta, eihän pistettämme voinut huomata. Meidän olisi pitänyt olla aktiivisempia viikon markkinoinnin suhteen, tämä asia tuntui jäävän vähän muiden järjestelyjen varjoon.

Mietimme oliko nyky-yhteiskunnassa vaikuttavilla arvoilla merkitystä siinä, että osa ei huomannut viikkoa ollenkaan ja osallistujamäärä tapahtumiin oli niin vähäinen. Yksi vallalla olevista arvoista tuntuu olevan yksilöllisyyden korostaminen ja sen vastapainona yhteisöllisyyden väheneminen, jolloin huolehditaan vain omista asioista eikä jakseta olla kiinnostuneita toisten tarpeista tai ongelmista. Vaikka palautteenkin myötä esteettömyysaihetta pidettiin tärkeänä ja merkittävänä, sitä ei ehkä kuitenkaan hahmoteta meitä kaikkia koskevaksi asiaksi vaan jonkun erityisryhmän tarpeista nousevaksi, jolloin yksilön ei tarvitse kiinnittää siihen huomiota.

Yksi suurimmista ongelmista oli varmasti aikataulujen yhteensovittaminen, monilla oli luentoja yhtä aikaa viikon tapahtumien kanssa, joten monikaan ei ehkä pystynyt irrottautumaan omista opinnoistaan viikkomme tapahtumien takia. Tässäkin asiassa olisimme voineet tehdä tiiviimpää yhteistyötä opettajien kanssa, koska tapahtumamme kestivät usein korkeintaan tunnin, joten ehkä sen ajan olisi saanut olla kurssilta pois.

Iskulauseita olisi voinut olla enemmän ja niitä olisi voinut kiinnittää lisää pitkin viikkoa, koska ne tuntuivat häviävän, vaikka olimmekin siivoojien kanssa sopineet asiasta. Lisäksi iskulauseita olisi voinut olla eri fonteilla ja erikokoisina, sillä nyt

monet olivat aika pienellä ja niitäkään ei välttämättä siten huomattu. Iskulauseet tuntuivat silti saavuttaneen tavoitteensa eli ne toimivat keskustelun ja mielenkiinnon herättäjinä. Yksi tavoitteistamme oli keskustelun herättäminen ja se, että esteettömyysaihe ylipäättään saisi huomiota. Kenties iskulauseiden myötä saimme opiskelijoita miettimään esimerkiksi pyörätuolin käyttäjän asemaa tai sitä, mitä esteettömyys on.

Mielestämme onnistuimme tapahtumien järjestämisessä, sillä olivat monipuolisia ja mielenkiintoisia. Ne henkilöt, jotka osallistuivat, saivat varmasti uusia kokemuksia ja ajatuksia. Tarkoituksenamme oli tuottaa uusia elämyksiä ja luulemme, että onnistuimme. Etenkin simulaatiolasien ja pyörätuolien kokeileminen käytännön tilanteissa tuntui avartaneen monien kokeilijoiden ajatusmaailmaa siitä, minkälaisia haasteita esimerkiksi heikkonäköiset kohtaavat päivittäin.

Viikkomme onnistui mielestämme hyvin, jos arvioidaan sitä, pitikö suunnitelmamme ja aikataulumme ja saimmeko järjestettyä ne tapahtumat, jotka meidän oli tarkoitus järjestää. Emme joutuneet poikkeamaan suunnitelmastamme mitenkään erityisesti, ja ohjelma piti paikkansa koko viikon ajan. Mielestämme suunnitelmassa pitääkin olla aina se vara, että suunnitelmaa voi muuttaa. Esimerkiksi perjantain oppimistyyliklinikka ei toiminut luokassa, joten siirsimme sen ala-aulaan, jossa liikkui enemmän ihmisiä. Perjantain kohdalla myös parempi informoiminen olisi voinut tuoda luokkaan ihmisiä. Epäilemme, että tapahtuman luultiin kestävän sen koko ajan välillä 10–14, ja ihmiset eivät halunneet sitoa itseään noin pitkäksi ajaksi yhteen tapahtumaan, vaikka tarkoitus oli, että luokka on auki tuon ajan ja siellä saa pistäytyä itselleen sopivan aikajakson verran.

Torstaina meillä oli ennen haastattelun alkua ongelmia tekniikan kanssa, koska emme olleet selvittäneet etukäteen, mistä saamme kameraan kasetin ja millaisen kameran tarvitsemme käytössä oleviin kasetteihin. Onneksi yleisö sekä haastateltavat suhtautuivat joustavasti emmekä oikeastaan myöhästyneet haastattelun alkamisajasta kuin reilun viisi minuuttia. Seuraavalla kerralla tiedämme selvittää nämä tekniset asiat esimerkiksi edellisenä päivänä. Samoin meidän olisi pitänyt jo aikaisemmin selvittää, miten saamme haastattelut näkymään aulan televisioon.

Palautetta olisimme toivoneet voivamme kerätä myös sähköisesti. Palautteeseen olisi voinut vastata useampi opiskelija, jos se olisi ollut sähköisessä muodossa. Käytännön seikkojen ja osaksi kiireen takia päädyimme palautelaatikkoon, vaikka ehkä parhaiten palautteen keräämisessä olisi toiminut palautelaatikon ja sähköisen palautteen yhdistelmä. Ne, jotka eivät olisi halunneet sähköpostiosoitettaan näkyville, olisivat voineet vastata palautelaatikkoon ilman henkilötietoja ja ne, jotka olisivat halunneet osallistua arvontaan, olisivat voineet lähettää palautelomakkeen sähköpostilla meille. Mietimme palauteohjelma Digium enterprise:n käyttämistä, mutta kenelläkään ei ollut aikaa opettaa sen käyttöä meille, joten jouduimme miettimään muita keinoja. Ohjaavan opettajamme suosituksella päädyimme keräämään palautteen palautelaatikolla.

7 POHDINTA

Saatuamme opinnäytetyön aiheen huhtikuussa 2007 olimme hyvin innostuneita teemaviikon suunnittelusta ja järjestämisestä. Viikon suunnittelu ja organisointi oli meille iso haaste, koska emme olleet ennen järjestäneet minkäänlaista tapahtumaa. Tapahtumien suunnittelu viikon ajaksi on todella haasteellista, koska ohjelman täytyy olla mielekästä, informoivaa ja monipuolista. Kokemattomuuden puutteemme korvasimme innolla ja mielenkiinnolla. Jälkiviisaana on helppo todeta, että aikaisemmasta kokemuksesta olisi ollut hyötyä, koska olisimme osanneet huomioida asioita toisella tapaa: esimerkiksi olisimme markkinoineet viikkoa jo huomattavasti aikaisemmin ja tehokkaammin. Nyt lähinnä kokeilimme, mihin pystymme ja venymme, jolloin tästä tuli meille mitä parhain oppimiskokemus.

Prosessina teemaviikon suunnittelu ja järjestäminen oli meille uutta ja siten jännittävää muttei erityisen helppoa. Saimme toimeksiannon keväällä, joten edessä olivat kesälomat, jolloin emme pystyneet työstämään viikkoamme samalla tavoin kuin syksyllä pystyimme. Suunnittelimme keväällä tapahtumia ja haimme tietoa teoriataustaan. Kesäloman aikana kumpikin meistä työskenteli, ja siksi suunnittelu jäikin taka-alalle. Elokuussa koulujen alettua otimme yhteyttä Jaana Argillanderiin ja Ruth Oyugiin sopiaksemme haastattelusta. Sovimme Laura Turusen ja Elina Häkkisen kanssa, että he esittelevät omaa opinnäytetyötään. Pyysimme myös materiaalia Erialaisten oppijoiden liitolta. Samalla saimme varmistettua teemaviikkomme ohjelman. Kuitenkin mietimme, että aikataulu oli syksyn osalta hyvin tiukka. Meidän olisi pitänyt suunnitella viikkoamme enemmän kesällä: ideoida tapahtumia, suunnitella materiaalia ja sopia vierailijoista.

Työnjakoomme olemme tyytyväisiä. Jaoin teorian osan teemoja keskenämme ja etsimme tietoa itsenäisesti, mutta kommentoimme toistemme tekstiä ja tarvittaessa autoimme toisiamme hankalien paikkojen yli. Tällainen työskentelymuoto sopi meille, koska pystyimme kirjoittamaan toistemme aikatauluista riippumatta. Koimme myös, että työskentely sujuvampaa, kun voimme kirjoittaa itsenäisesti ja kommentoida toisen tekstiä jälkikäteen kuin istua koko ajan vierekkäin työstämässä raporttia. Teorian osan teemoja oli välttämätöntä jakaa, koska asumme eri paikkakunnilla, mutta onneksi tällainen työskentelymuoto oli meille ominainen.

Opinnäytetyön teoriaosan kirjoittaminen ei kuitenkaan ollut erityisen helppoa, koska esteettömyys ja saavutettavuus ovat laajoja asiakokonaisuuksia, joihin liittyy erilaisia käsitteitä ja termejä. Teoriaosan piti siis olla laaja mutta kuitenkin riittävän tiivis, jotta se olisi mielekäs lukea. Etenkään esteettömyyden eri puolista ei löytynyt tietoa suoralta kädeltä, useimmissa lähteissä termejä ei ollut avattu riittävästi, joten meidän piti tehdä työtä sen eteen, että löytäisimme esimerkiksi psyykkiselle esteettömyydelle hyvän ja tarpeeksi selkeän määritelmän. Lisäksi olimme huolissamme siitä, että meillä on paljon Internetlähteitä, koska esteettömyydestä ja saavutettavuudesta ei löytynyt kirjallaisia lähteitä kovinkaan paljon. Internetlähteitä olemme poimineet kuitenkin vain luotettavilta sivustoilta, joten uskomme, etteivät ne vaikuta työmme luotettavuuteen alentavasti.

Pohdimme, olisiko teemaviikkomme toiminut paremmin teemapäivänä. Nyt ohjelma oli ripoteltu pitkän viikkoa, mikä saattoi tuntua rikkonaiselta. Yhden päivän kestävä tempaus olisi voinut olla tehokkaampi ja opiskelijat olisivat voineet luultavasti osallistua paremmin. Myös opettajia olisi ehkä saanut tähän helpommin mukaan, jos heille olisi tiedotettu ajoissa tulevasta teemapäivästä. Tällöin koko luokka olisi voinut osallistua johonkin tapahtumaan. Teemapäivä olisi myös ehkä ollut selkeämpi kuin teemaviikko. Olisimme voineet järjestää tapahtumia eri pisteisiin, joissa olisi voinut helposti pistäytyä ohimennen.

Pohdimme myös sitä, suunnittelimme viikon liian kapeakatseisesti. Viikkomme koostui erilaisista tapahtumista, mutta olisimme voineet olla luovempia ja keksiä parempia tempauksia. Olisimme voineet tehdä kyselyn keväällä opiskelijoille siitä, kuinka paljon he esteettömyydestä tietävät ja minkälaiset tapahtumat heitä kiinnostavat. Kyselyn pohjalta olisimme voineet miettiä viikkomme tapahtumia ja olisimme tehneet myös samalla kartoitusta siitä, kuinka kiinnostuneita opiskelijat ovat osallistumaan. Olisimme tätä kautta saaneet opiskelijoiden äänen kuuluviin ja ehkä useammalle heistä uusia kokemuksia.

Viikon suunnittelu vei meiltä paljon aikaa ja voimavaroja, koska suunnittelun pääpaino oli syksyllä. Vaikka olimmekin ideoineet tapahtumat kesän alussa, niitä piti hioa ja sopia yksityiskohdista, mikä tarkoitti monia puhelinsoittoja ja sähköposteja. Viikon alkaessa olimmekin aika uupuneita, mikä näkyi varmasti myös aktiivisuudessamme. Yritimme olla joka päivä innostuneita ja innostavia, missä

onnistuimmekin kohtalaisesti, mutta aina on parantamisen varaa. Innokkuuttamme vei myös se, että monet opiskelijat valittivat kiireitään, eivätkä olleet halukkaista kokeilemaan esimerkiksi pyörätuolia tai simulaatiolaseja. Jos asenne vastapuolella on torjuva jatkuvaan, oma innostus laskee, mikä lannistaa varsinkin loppupäivästä. Jatkuva esillä oleminen vaati meiltä myös voimia, sillä emme kumpikaan ole ihmisiä, joille olisi luonnollista olla esillä. Mielestämme voitimme ujouttamme ja saimme rohkeutta koko ajan enemmän innostaessamme ihmisiä kokeilemaan. Esimerkiksi tiistain simulaatiot kauppakadulla olivat loistava oppimiskokemus, koska jouduimme olemaan esillä ja innostamaan ihmisiä. Tämä toi myös varmuutta itsellemme.

Mielestämme järjestimme onnistuneen kokonaisuuden. Olimme ehkä arkoja kokemattomuutemme vuoksi, mutta onneksi olimme myös pelkäämättömiä ja uskalsimme ottaa haasteen vastaan. Emme kohdanneet viikkomme aikana suunnattomia vastoinkäymisiä, joita olisi saattanut hyvinkin olla. Tulevaisuutta ajatellen osaamme ottaa huomioon enemmän asioita, kun järjestämme tapahtumaa. Oppimiskokemuksena teemaviikon suunnittelu, organisointi ja vetäminen oli valtava. Koemme kasvaneemme myös ammatillisesti, sillä viikon aikana pääsimme kertomaan asioista, joita olemme kolme vuotta opiskelleet, saaneet käytännön kokemusta tapahtumien järjestämisestä ja myös saaneet paljon tietoa haastateltaviltamme.

Kokonaisuudessaan koko opinnäytetyön tekeminen on ollut ammatillisuutta kasvattava prosessi. Teemaviikon järjestämisen myötä olemme oppineet paljon organisoimisesta, markkinoinnista, yhteistyön merkityksestä sekä olemme saaneet uutta rohkeutta ottaa haasteita vastaan. Teoriaosan kirjoittamisen myötä olemme joutuneet pohtimaan, muokkaamaan ja miettimään paljon, koska jouduimme purkamaan auki termejä, joita ei heti löytynytään eri lähteistä. Olemme joutuneet soveltamaan saamaamme tietoa sekä käyttämään paljon aikaa eri käsitteiden muotoilemiseen. Mielestämme myös opinnäytetyö on onnistunut kokonaisuus, sen teoriaosa on hyvä tietopaketti esteettömyydestä ja saavutettavuudesta sekä niihin liittyvistä termeistä asiasta kiinnostuneille sekä tietoa tarvitseville. Uskomme, olemme viikon kohdalla pystyneet osoittamaan sen, mikä onnistui ja mitä olisi voinut parantaa, joten opinnäytetyömme niin sanotut tulokset ovat esimerkkinä muille teemaviikon tai teemapäivän järjestäjille siltä osin, mitä kaikkea kannattaa ottaa huomioon.

Pohdimme myös sitä, mikä on opinnäytetyömme merkitys eri ammattiryhmille sosiaali- ja terveysalalla. Toivomme, että työmme kautta eri alojen opiskelijat huomaisivat esteettömyysaiheen merkityksen ja laajuuden ja saattaisivat kiinnostua aiheesta enemmän, jolloin he tulevassa työssään voisivat yrittää vaikuttaa esteettömyyteen ja saavutettavuuteen positiivisesti. Merkittävää on se, että olemme tehneet esteettömyysaihetta tunnetummaksi ja toivomme, että mahdollisimman moni opiskelija lukisi työmme ajatuksella ja saisi siitä kipinän vaikuttaa.

LÄHTEET

Ahonen, T. & Aro, T. 2001. Neurokognitiivisen tiedon soveltaminen kehityksen tukemiseen. Teoksessa Oppimisvaikeudet, kuntoutus ja opetus yksilöllisen kehityksen tukena. Toim. Ahonen, T. & Aro, T. 2. painos. Juva, WS Bookwell Oy.

Eduskunnan esteettömyystyöryhmä. 2006. Eduskunnan esteettömyys- ja saavutettavuusselvitys. Viitattu 1.11.2007

[Http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=dk30606120629386&cmd=download](http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=dk30606120629386&cmd=download).

Erilainen oppija. 2007. Diakonia-ammattikorkeakoulun sivut. Viitattu 15.10.2007. <http://www.diak.fi/>, tutkintodiak, opiskelijoiden neuvonta, erilainen oppija.

Erilaisen oppijan opas. 2004. Viitattu 16.10.2004.

[Http://www.dipoli.tkk.fi/ok/p/erilaisetoppijat/](http://www.dipoli.tkk.fi/ok/p/erilaisetoppijat/), opettajalle.

Erityinen tuki. 2006. Opetushallituksen Koulutuksenkehittäjä – verkkosivut. Viitattu 1.11.2007. [Http://www.oph.fi/frontpage.asp?path=1](http://www.oph.fi/frontpage.asp?path=1), koulutusjärjestelmä, Suomen koulutusjärjestelmä, perusopetus, erityinen tuki.

ESOK- hankkeen esittely. 2007. Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa, ESOK – hanke. [Http://esok.jyu.fi/](http://esok.jyu.fi/), esittely.

ESOK- hankkeen taustaa. 2007. Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa, ESOK – hanke. [Http://esok.jyu.fi/](http://esok.jyu.fi/), taustaa.

Esteetön opiskelu. 2007. Esteetön opiskelu – verkkosivut. Viitattu 16.10.2007. [Http://www.esteetonopiskelu.fi/](http://www.esteetonopiskelu.fi/), Mitä esteettömyys tarkoittaa?, Käsitteiden määrittely.

Esteetön ympäristö – kaikkien etu. 2006. Invalidiliitto ry. Esteetön – verkkosivut. Viitattu 1.11.2007. [Http://www.esteeton.fi](http://www.esteeton.fi), tieto-osio, esteettömyys.

Euroopan yhdenvertaisten mahdollisuuksien teemavuosi. 2006. Euroopan unionin portaali, Europa-palvelin. Viitattu 1.11.2007. http://europa.eu/index_fi.htm, tiivistelmät lainsäädännöstä, Euroopan yhdenvertaisten mahdollisuuksien teemavuosi.

Gijzen, M. 2005. Vammaisuudesta ja vammaisuutta koskevasta syrjintälainsäädännöstä siirtyminen lääketieteellisestä sosiaalimalliin. Teoksessa Vammaisaktivistin käsikirja – vammaisuuden perusteella tapahtuvan syrjinnän torjuminen. Viitattu 6.11.2007. http://inport2.invalidiliitto.fi/vammaisfoorumi/Vammaisaktivistin_kasikirja.pdf.

Helsingin yliopiston esteettömyyshankkeen raportti ja suositukset. 2006. Viitattu 15.10.2007.

[Https://savotta.helsinki.fi/halvi/strateginensuunnittelu.nsf/07416be4d2870854c2257210004284ae/54e38872a20d1e39c225725900319d83/\\$FILE/Esteett%C3%B6myysty%C3%B6ryhm%C3%A4n%20raportti.pdf](https://savotta.helsinki.fi/halvi/strateginensuunnittelu.nsf/07416be4d2870854c2257210004284ae/54e38872a20d1e39c225725900319d83/$FILE/Esteett%C3%B6myysty%C3%B6ryhm%C3%A4n%20raportti.pdf).

Hintikka, A-M. 2000. Oppiminen on kokovartalotyötä – työkaluja oppijoiden ja opettajien työkalupakkiin. Teoksessa Erilaisesta oppijasta erinomaiseksi oppijaksi. Toim. Hintikka, A-M. Jyväskylä, Gummeruksen Kirjapaino Oy.

Huonokuuloinen opiskelija peruskoulun jälkeisissä opinnoissa. 2005. Esteetön opiskelu – verkkosivut. Viitattu 17.10.2007. [Http://www.esteetonopiskelu.fi](http://www.esteetonopiskelu.fi), esteettömyysopas.

Isokorpi, T. 2003. Ohjausvuorovaikutuksena ammattikorkeakouluyhteisössä. Teoksessa Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Toim. Kotila, H. Helsinki: Edita Prima, 111 – 128.

Kestävä kehitys. 2004. Varsinais-Suomen agenda 21:n tietopankki kestävästä kehityksestä. Viitattu 15.10.2007. [Http://www.vsagendatoimisto.fi/index.htm](http://www.vsagendatoimisto.fi/index.htm), Agenda 21, kestävä kehitys.

Kokko, S. 2003. Näkövammaisena korkeakouluopinnoissa. Teoksessa Esteetön opiskelu kuuluu kaikille. Muistio ja toimenpideohjelma vammaisten aseman parantamiseksi korkeakouluissa Viitattu 17.10.2007. [Http://www.syl.helsinki.fi/asiakirjat/esteeton_opiskelu.doc](http://www.syl.helsinki.fi/asiakirjat/esteeton_opiskelu.doc).

Koli, H. 2003. Oppimisprosessin ohjaus uusissa oppimisympäristöissä. Teoksessa Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Toim. Hannu Kotila. Helsinki: Edita, 153 – 169.

Laaksonen, E. 2005. Esteetön opiskelu yliopistoissa. Opetusministeriön julkaisuja 2005:6. Opetusministeriön verkkosivut. Viitattu 9.10.2007. [Http://www.minedu.fi](http://www.minedu.fi), julkaisut, Esteetön opiskelu yliopistoissa.

Lahtonen, T. & Viljanen, C. 2003. Fyysiset esteet. Teoksessa Esteetön opiskelu kuuluu kaikille. Muistio ja toimenpideohjelma vammaisten aseman parantamiseksi korkeakouluissa Viitattu 17.10.2007. [Http://www.syl.helsinki.fi/asiakirjat/esteeton_opiskelu.doc](http://www.syl.helsinki.fi/asiakirjat/esteeton_opiskelu.doc).

Lehtinen, H. 2007. Toimintaterapia ja oppimisvaikeus. Teoksessa Korvatulehduksista kouluhaluttomuuteen, unihäiriöistä uupumiseen – Lukivaikeusko terveydenhuollon asia? 2 p. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino, 83 – 86.

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista. Viitattu 11.10.2007. Valtion säädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Viitattu 11.10.2007. Valtion säädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 20.1.2004/21. Yhdenvertaisuuslaki. Viitattu 11.10.2007. Valtionsäädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

Mehtäläinen, H. 2006. Jyväskylän Esteetön ammattikorkeakoulu, esihankeen rahoitushakemus. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Mikä on yhdenvertaisuus? 2005. Yhdenvertaisuus – verkkosivut. Viitattu 11.10.2007. [Http://www.yhdenvertaisuus.fi](http://www.yhdenvertaisuus.fi), yhdenvertaisuus.

Mitä Design for All on?. 2006. Suomen Design for all-verkoston sivut. Viitattu 15.10.2007. [Http://dfasuomi.stakes.fi/FI/index.htm](http://dfasuomi.stakes.fi/FI/index.htm), dfa-tieto.

Mitä on esteettömyys? 2006. Invalidiliitto ry. Esteetön.fi – verkkosivut. Viitattu 1.11.2007. [Http://www.esteeton.fi](http://www.esteeton.fi), tieto-osio, esteettömyys.

Mitä on saavutettavuus? 2006. Kulttuuria kaikille – Kulttuuripalvelut kaikkien ulottuville – verkkosivut. Sivut päivitetty 18.10.2006. Viitattu 9.10.2007. [Http://www.kulttuuriakaikille.fi/](http://www.kulttuuriakaikille.fi/), Mitä on saavutettavuus?

Nevala, N. 2006. Esteetön kouluympäristö. Teoksessa Hyvä Koulu. Toim. Laine, V., Nevala, N. & Perkiö-Mäkelä, M. Vammala: Vammalan kirjapaino, 107 – 118.

Nordlund, M. 2005. Erilainen opiskelija ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulututkimuksen verkkolehti Kever 2/2005. Viitattu 9.10.2007. [Http://www.piramk.fi/kever/kever.nsf/Kever?OpenFrameSet](http://www.piramk.fi/kever/kever.nsf/Kever?OpenFrameSet), arkisto, artikkelit, erilainen opiskelija ammattikorkeakoulussa.

Nuikkinen, K. 2005. Terveellinen ja turvallinen koulurakennus. Saarijärvi: Offset.

Opiskelutaidot. 2007. Helsingin kauppakorkeakoulu. Viitattu 15.10.2007. [Http://www.hse.fi/FI/](http://www.hse.fi/FI/), hyvinvointikioski, opiskelutaidot.

Oppimisen esteet. 2007. Tampereen yliopiston saavutettavuustyöryhmän raportti ja suositukset. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Parkkonen, L. 2003. Lukemisen ja kirjoittamisen oppimisvaikeus. Virtuaalinen erilaisen oppijan palvelu, VEP. Viitattu 15.10.2007. [Http://www.vep-palvelu.fi/](http://www.vep-palvelu.fi/), tietolaari, tietoa, oireyhtymiä ja oppimisvaikeuksia, lukemisen ja kirjoittamisen oppimisvaikeus.

Sarajärvi, A. 2003. Käytännön harjoittelu oppimisympäristönä. Teoksessa Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Toim. Kotila, H. Helsinki: Edita Prima, 170 - 184.

Sarlin, H-M. 2007. Opiskelun tuki perusopetuksessa, avauksia opsiin. Opettajan verkkopalvelu. Viitattu 1.11.2007. [Http://www.edu.fi/frontpage.asp?path=498](http://www.edu.fi/frontpage.asp?path=498), opiskelun erityinen tuki, erityinen tuki perusopetuksessa, avauksia opsiin.

Sosiaalinen oppimisympäristö. 2004. Ammatillisten opettajakorkeakoulujen koulutusaineistoja, VirtuaaliAMK. Viitattu 15.10.2007. [Https://www.amk.fi/opintokokonaisuudet/573dcKvoL/1079535826404.html.stx](https://www.amk.fi/opintokokonaisuudet/573dcKvoL/1079535826404.html.stx), opiskelumateriaali, sosiaalinen oppimisympäristö.

Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus. Opetusministeriön toimenpideohjelma 2006 – 2010. 2006. Opetusministeriön verkkosivut. Viitattu 9.10.2007. [Http://www.minedu.fi](http://www.minedu.fi), julkaisut, Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus Opetusministeriön toimenpideohjelma.

Tahkokallio P. 2004. Design for all. Essi- Esteetön sisällöntuotanto. Viitattu 7.8.2007. [Http://appro.mit.jyu.fi/essikurssi/](http://appro.mit.jyu.fi/essikurssi/), tosimailma käytettäväksi ja saavutettavaksi.

Viita-Leskelä, U. 2004. Opiskelutaidot. EDU. FI, opettajan verkkopalvelu. Viitattu 15.10.2007. [Http://www.edu.fi/frontpage.asp?path=498](http://www.edu.fi/frontpage.asp?path=498), perusopetus, toinen kotimainen ja vieraat kielet, avauksia opsiin, opiskelutaidot.

Vilkko-Riihelä, A. 2003. Psykke – Psykologian käsikirja. 1. – 3. p., Porvoo: WS Bookwell.

Väyrynen, S. 2001. Miten opitaan elämään yhdessä? – inklusion monet kasvot. Teoksessa Inklusion haaste koululle: oikeus yhdessä oppimiseen. Toim. Saloviita, T. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino, 12 – 29.

Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys – käsitteitä ja määritelmiä. 2005. Yhdenvertaisuus – verkkosivut. Viitattu 16.10.2007. [Http://www.yhdenvertaisuus.fi](http://www.yhdenvertaisuus.fi), yhdenvertaisuus, käsitteitä ja määritelmiä.

Liite1. Esteettömyysinfo-moniste

MITÄ ESTEETTÖMYYS ON?

- Ympäristö/yksittäinen rakennus voi olla esteetön silloin, kun se on kaikille käyttäjilleen toimiva, turvallinen ja miellyttävä
- Esteettömyys toteutuu, kun kaikkiin rakennuksen osiin ja kerroksiin on helppo päästä ja ne ovat helppokäyttöisiä ja loogisia myös niille, joilla on jokin vamma/rajoite
- Esteettömyys on laaja kokonaisuus; se tarkoittaa, että kaikkien kansalaisten on voitava osallistua mm. työntekoon, harrastuksiin ja opiskeluun sekä sitä, että palvelut ovat saatavilla, välineet käytettävissä, tieto ymmärrettävissä ja on mahdollisuus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon
- Fyysisen esteettömyyden lisäksi on olemassa psyykkistä ja sosiaalista esteettömyyttä; Psyykkiset esteet liittyvät oppimiseen ja opiskelutaitoihin. Sosiaaliin esteisiin lukeutuvat opiskelijan taustaan sekä ryhmässä ja yhteisössä toimimiseen kytkeytyvät esteet.

KETÄ ESTEETTÖMYYS KOSKEE?

- Liikkumis- ja toimimisesteiset ovat henkilöitä, joiden kyky liikkua ja toimia itsenäisesti on sairauden, vamman tai muun syyn takia heikentynyt väliaikaisesti tai pysyvästi.
- Oppimisvaikeudet, sosiaaliset esteet ja ennakoasenteet vaikeuttavat opiskelua, jos niitä ei oteta huomioon
- Ympäristön esteet hankaloittavat lastenvaunujen tai raskaiden kantamusten kanssa kulkevien sekä vanhusten arkea.
- Ylipäätään esteettömyys koskee meitä kaikkia, koska turvallisessa, toimivassa ja esteettömässä rakennuksessa/ympäristössä on miellyttävämpi ja mukavampi kulkea ja suvaitsevassa ja monipuolisessa ympäristössä oppia

MUUTA

- Esteettömässä rakennuksessa kulkureitit ovat vapaita, valaistus hyvä ja opasteet selkeitä
- Laissa on määritelty ohjeet esteettömälle rakentamiselle
- Jokainen voi kiinnittää huomiota esteettömyyteen/esteellisyyteen kulkiessaan kaupungilla. Useasti monet rappuset ja kynnykset ovat sijoitettu kummallisiinkin paikkoihin ja ne vaikeuttavat oleellisesti ihan tavallistenkin ihmisten liikkumista.

Laatinut: Sanna Virtanen, sosionomiopiskelija, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 2007. Lähteenä käytetty Invalidiliiton esteetön-verkkosivustoa, www.esteeton.fi

Liite 2. Teemaviikon ohjelma

**" Esteettömyyttä opiskelijaelämään"
teemaviikko 24.9- 28.9.2007**

Ma 24.9

Infopiste E-talon ala-aulassa klo 10 eteenpäin

- esitteitä, materiaalia

- Tule keskustelemaan ja kyselemään esteettömyydestä
- infopiste on ala-aulassa koko viikon

Ti 25.9

Road show – päivä

www.esteetonjyvaskyla.fi

Ke 26.9

Kuinka esteetön SOTE on? klo 10 - 12, Hoivakan luokka

Fysioterapeuttiopiskelijat esittelevät esteettömyyskartoituksensa prosessia ja asiakkaiden kommentteja tiloista.

Klo 10 alkaa n. 30 min mittainen esitys, jonka jälkeen on mahdollista tulla kyselemään ja keskustelemaan vapaamuotoisesti.

Koe, millaista on liikkua näkövammaisena tai pyörätuolilla

klo 12.30 alkaen, lähtö ala-aulan infopisteeltä

To 27.9

klo 10 Jaana Argillander kertoo opiskelustaan Sotella näkövammaisena

klo 11 Ruth Oyugi kertoo, millaista pyörätuolinkäyttäjän arki on Sotella
Paikkana **Hoivakan luokka**, rakennus D

Pe 28.9

Millainen on oppimistyylini? klo 10 - 14, E1, 208 (2. kerros)

- oppimistyylytiteistä, tietoa erilaisista oppijoista ym.

Liite 3. Iskulauseet

Pitääkö vammaisten muka päästä joka paikkaan?

Mitä jos istuisit pyörätuolissa?

Esteetön ympäristö on ihmisoikeuskysymys!

Olemmeko yhdenvertaisia?

Mitä esteettömyys merkitsee Sinulle?

Entäpä jos sinua sanottaisiin tyhmäksi siksi, ettet vain opi samoilla tavoin kuin muut?

Näkykö oppimisvaikeus naamasta?

Mikä on sinun tapasi oppia?

Erilaiset oppijat ovat voimavara

Esteettömyys on tahdon asia

Liite 4. Esteetön Jyväskylä-päivä

esteetön
JYVÄSKYLÄ

Yhdenvertaiset mahdollisuudet

opiskeluun, työhön ja vapaa-aikaan.

Tapahtumapäivä 25.9.2007 klo 9-17

Esittelyt ja keskustelut kaupungin keskustassa

- Luki-neuvola
- Järjestöjen esittäytyminen ja erilaiset simulaatiot
- Esteettömyyskartoitusesittelyt
- Vaikuttajien haastattelut
- Koettujen esteiden ja nosteiden esittely
- Apuvälinenäyttely ja testiajomahdollisuus

Moninaisuus opiskelussa ja työssä

- Luento: Dyslexia in workplace. Sheena Bell, Northamptonin yliopisto
- Teemaryhmät: erilainen oppiminen, kieli ja kulttuuri, vammaisuus,

DfA

- Paneelikeskustelu: Moninaisuus opiskelussa ja työssä

Kulttuuri ja taide

- ART TRA -kuvataideperformanssi, John Court, Forumissa
- Valokuvanäyttely, Juho Jäppinen, Agorassa

- Mitä kuvat kertovat – LUMO 07 -näyttelyn katsojan kommenttiopastus Keski-Suomen museossa
- Kulttuuriluotsipalvelu tarjolla kaupungin keskustassa

Osallistuminen verkossa

- Verkkovideot ja tallenteet tapahtumista
- Kokemukset esteistä ja nosteista -verkkolomake

Lisätietoja www.esteetonjyvaskyla.fi

Liite 5. Kysymykset opiskelijoiden haastatteluun

1. Miten hakuprosessi meni sinun kohdaltasi?
2. Ilmoititko etukäteen erityispiirteestäsi?
3. Mitä kaikkia seikkoja sinun piti ottaa huomioon hakiessasi?
4. Millaista oli olla pääsykokeissa?
5. Pelottiko tai arveluttiko sinua lähteä opiskelemaan?
6. Neuvottelitko koulun kanssa pärjäämisestäsi, miten sinut otettiin vastaan?
7. Miten opintojen aikana tuettiin opiskeluasi?
8. Millaisia apuvälineitä käytit?
9. Kuinka erityistarpeesi huomioitiin?
10. Mitä esteitä olet kohdannut opiskelusi aikana (fyysisiä, asenteellisia)?
11. Oletko tuntenut olevasi eriarvoinen kuin normaalisti näkevät opiskelija?
12. Miten opettajat ovat suhtautuneet sinuun, entäs muut opiskelijat?
13. Miten harjoittelupaikkasi järjestyivät?
14. Kuinka harjoittelu sujui?
15. Kohtasitko kentällä paljon ennakkoluuloja?
16. Millaisiin asenteisiin törmäsit?

Liite 6. Palautelomake

SOTE:n yksikössä järjestettiin ”Esteettömyyttä opiskelijaelämään” teemaviikko 24.9 – 28.9.2007.

Haluamme kerätä **palautetta** viikosta. Palautetta keräämme opinnäytetyötämme varten, jotta pystymme arvioimaan, kuinka viikko onnistui ja mitä kehittämishaasteita vielä on. Palaute käsitellään luottamuksellisesti.

Kaikkien vastanneiden kesken arvomme **kaksi leffalippua**. Voittajalle ilmoitamme henkilökohtaisesti.

Vastauksista kiittäen,
Kati Säisä ja Sanna Virtanen

Vastauksia voit tarvittaessa jatkaa kääntöpuolelle.

1. Miten viikko mielestäsi näkyi? Olisitko kaivannut enemmän näkyvyyttä?

2. Oliko tapahtumista tarpeeksi tietoa?

3. Osallistuitko viikon tapahtumiin? Jos osallistuit, mihin ja miksi? Jos et, miksi?

4. Miten tapahtumat oli mielestäsi järjestetty? Jos osallistuit johonkin tapahtumaan, kuinka se oli mielestäsi järjestetty?

5. Olisitko kaivannut viikon tapahtumiin jotain muuta?

6. Vapaa sana, risuja ja ruusuja

Kirjoita alle yhteystietosi, jos haluat osallistua arvontaan. Yhteystietoja emme tarvitse muuhun kuin palkinnon toimittamiseen.

Liite 7. Lait syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden edistämisen taustalla

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

Sukupuolen perusteella välitön ja välillinen syrjintä on kielletty (7§)

Rikoslaki (39/1889)

Rikoslaisissa sanotaan, että jokaisen elinkeinotoiminnassa, ammatinharjoittamisessa, yleisöpalveluksessa, virkatoiminnassa tai muussa julkisessa tehtävässä ilman hyväksyttävää syytä on tuomittava syrjinnästä, jos ei palvele jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla, kieltäytyy päästämästä jotakuta tilaisuuteen tai poistaa hänet sieltä tai asettaa jonkun ilmeisen huonoarvoiseen asemaan rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisten mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan syyn perusteella. (11 luku, 9§)

Työturvallisuuslaki (738/2002)

Työntekijän täytyy välttää muihin työntekijöihin kohdistuvaa häirintää ja muuta epäasiallista kohtelua, joka aiheuttaa heidän turvallisuudelleen tai terveydelleen haittaa (4 luku, 18 §)

Työsopimuslaki (55/2001)

Työnantaja ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa työntekijöitä eriarvoiseen asemaan iän, terveydentilan, vammaisuuden, kansallisen tai etnisen alkuperän, kansalaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen, kielen, uskonnon, mielipiteen, vakaumuksen, perhesuhteiden, ammattiyhdistystoiminnan, poliittisen toiminnan tai muun näihin verrattavan seikan vuoksi. (2 luku, 2§)